

בס"ד. שיחת י"ב תמוז, ה'תשי"א.

בלתי מוגה

א. בודאי יודעים כולם פרשת הימים י"ב־י"ג תמוז¹ — ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרו על עבודתו בהרבצת התורה והחזקת היהדות.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר² שבתחילה שפטו אותו לעונש מות רח"ל³, אח"כ החליפו עונש זה לעשר שנות גלות ב(מקום גירוש ב)סיביר, אח"כ לחמש שנות גלות, ואח"כ לשלש שנות גלות בעיר קאָסטראַמאַ.

ביום ג' תמוז יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר מבית־האסורים, ויצא לדרך לעיר מקלטו קאָסטראַמאַ, וישב שם ימים אחדים, עד י"ב תמוז.

בי"ב תמוז — יום הולדתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — בבואו אל המוסד ג.פ.א.ו. להתראות לפניהם ולהרשם אצלם כחוק, ה' המשרד סגור, כיון שהי' זה יום חגם, אבל נודע לו⁴ שהגיעה מעיר הבירה מוסקבא פקודה לשחררו, ולמחרת, י"ג תמוז, הודיעו לו — בהמשרד — באופן רשמי שאתמול הגיעה פקודה לשחררו, ונתנו לו תעודת החופש.

ובהיותם מבוהלים מפקודת השחרור, רצו שיחתום על קבלת תעודת החופש באופן כזה שיהי' ניכר שאין זו אשמתם שהידיעה על השחרור התעכבה במשך מעת־לעת.

מובן איפוא גודל הקפיצה והדילוג — מעונש מות רח"ל לשחרור (גמור, וגם) ביד רמה, עד כדי כך שחששו מקפידת המלוכה על עיכוב ידיעת השחרור במשך מעת־לעת!

ב. בעת ההיא ראו בעיני בשר שהנהגה עם כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה הנהגה נסית.

כי, בחיים חיותו בעלמא דין, לא רצה אדמו"ר מהוריי"צ לבטא זה בדיבור (כ"ה בלקו"ש ח"ד ס"ע 1062 ואילך (המו"ל)).

(4) ע"י א' מעובדי המקום שהוצרך להיות שם בשביל ניהול הענינים הכי מוכרחים (כ"ה בשיחת י"ב תמוז תשכ"ה בתחילתה (תו"מ חמ"ד ע' 70) — המו"ל).

(1) ראה רשימת המאסר (עם הוספות) — סה"ש תרפ"ז ע' 179 ואילך. ספר התולדות אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג פ"ח ואילך.

(2) שיחת ג' תמוז תש"א ס"ח (סה"ש תש"א ע' 139). וראה גם תו"מ ח"א ריש ע' 113.

(3) בשיחה הנ"ל נאמר רק שהיתה שורה מחוקה, ולא נתפרש מה נכתב באותה שורה,

— האמת היא שההנהגה עם הרבי היא תמיד הנהגה נסית, אלא, שהיו זמנים שלא הי' ניכר כל כך בעיני בשר.

ומני אז ראו במוחש שכל הענינים בנוגע להנהגה אצל הרבי מונהגים בדרך שלמעלה מהטבע.

בדרך הטבע לא הי' שום מוצא להצלתו של הרבי, ובפרט להמשך עבודתו, ועאכו"כ להגדלת והרחבת עבודתו בהרבצת התורה והחזקת היהדות — מצד כמה מניעות והעלמות והסתרים; ואעפ"כ, נמצאה תמיד הדרך המתאימה, כך, שבכל מדינה ומדינה שהגיע אלי', התחיל בה את עבודתו — עבודה שהיא בניגוד לראיית מעמד ומצב האפשרות להמשך העבודה במדינה זו, ואעפ"כ התנהלה העבודה בהצלחה.

ג. וצריכים לידע שהנהגה זו הולכת ונמשכת גם עתה — וזהו המוסר-השכל בנוגע אלינו:

ובהקדם המדובר כבר אודות אלה ששואלים קושיות בנוגע לענין ההסתלקות כו' — שמצינו בירושלמי⁵ (והובא גם בילקוט שמעוני⁶) בנוגע לשמשון, ש"כתוב אחד אומר וישפוט את ישראל ארבעים שנה⁷, וכתוב אחד אומר והוא שפט את ישראל עשרים שנה⁸. . . מלמד שהיו . . . יראים ממנו כ' שנה לאחר מותו כדרך שהיו יראים ממנו כ' שנה בחייו⁹, כלומר, כיון שגם לאחר מותו נמשכה הנהגתו וממשלתו, שהיו יראים ממנו, במשך עוד עשרים שנה, הי' חשיב כמו ששפט את ישראל ארבעים שנה.

ואם הדברים אמורים בנוגע לשופט בישראל — עאכו"כ בנוגע לרבי, שכל ענינו של רבי הוא יחידה שבנפש (אלא, שהיחידה שבנפש ממשך הוא בכל חלקי הנפש ובכל חלקי הגוף), ובנוגע לבחינת היחידה לא שייך כ"כ ענין ההסתלקות ("דאָרטן האָט דער ענין פון הסתלקות אַ סאָך אַ קלענערע שייכות"), ודאי הדבר בפשיטות גמורה שיכול להיות המשך הנהגתו גם לאחר הי' ההסתלקות כמו בחייו.

יש¹⁰ אמנם ענינים שבהם נוגע ענין ההסתלקות, אבל, יש גם ענינים

(5) שיחת ש"פ חיי שרה בסופה (תו"מ שם. וראה גם תו"מ סה"מ שבט ע' רסא הערה ח"ב ע' 96). יו"ד שבט סט"ז (שם ע' 215).
 (6) סוטה פ"א ה"ח.
 (7) ס' שופטים רמז עא.
 (8) ראה השקו"ט במפרשים לירושלמי
 (9) ס' שופטים טז, לא.
 (10) מכאן ועד סוף השיחה — דיבר כ"ק

אדמו"ר שליט"א בקול שקט ומאופק, ומפעם לפעם נעצר בכבי חנוק (המור"כ).
 (10) מכאן ועד סוף השיחה — דיבר כ"ק

שכמו שהתנהלו עד עתה — לפני שנתיים, שלש וארבע, ומקודם לכן — בהצלחה למעלה מדרך הטבע, מפני שהרבי עמד בראש... כך גם מכאן ולהבא... עומד הרבי בראש ומנהיג כל הענינים,

— שהרי אין כאן ענין של הפסק... או ירושה שצריכים לעשות בה חלוקה, דבר זה רוצים ודבר זה לא רוצים ("דאָס וויל מען יע און דאָס וויל מען ניט")... אלא "הוא בחיים"¹¹, ובמילא, ממשיך להנהיג כל הענינים —

ולכן, כשם שעד עתה היו כל הענינים בהצלחה מופלגה למעלה מדרך הטבע... כך גם מכאן ולהבא — שעכשיו "אשתכח.. יתיר מבחיהי"¹² — יהיו כל הענינים בהצלחה מופלגה למעלה מדרך הטבע. ובמילא, הברירה שניתנה לנו היא — שיש לנו את הזכות... לבחור להשתתף... יחד עמו... בהענינים שתחת הנהגתו.

— דבר ברור הוא שבכל אופן ימשכו כל הענינים מכאן ולהבא מקודם, וכמו כל דבר חי, יהי זה באופן ד"מעלין בקודש"¹³, הלוך וגדול, בהרחבה והתפשטות; אלא, כשם שהרבי אמר¹⁴ בנוגע לכתיבת הספר־תורה (לקבלת פני משיח צדקנו), שאין רצונו ליקח הזכות לעצמו... אלא רצונו שכל בני"י ישתתפו בכך... כמו כן גם בכל הענינים [אשר חלק מהם נראים כעסקנות ציבורית, אבל תכליתם ופנימיותם היא העבודה דהרבצת התורה והחזקת היהדות] — נתן הרבי, גותן ויתן לכאו"א את האפשרות להשתתף בהם.

וגם הוסיף והבטיח, שההשתתפות בכך, תהי' כלי להמשכת הברכה וקבלת הברכה, בבני חיי ומזונא רויחא.

ד. וכל זה מודגש ביותר בי"ב תמוז, יום ההולדת של הרבי, שאז "מזלו גובר"¹⁵, שאז ראו בעיני בשר שכל הענינים הם בדרך למעלה מן הטבע לגמרי.

וכן הוא בכל שנה ושנה, שהימים י"ב־י"ג תמוז הם עת מוכשר לכך — שכאו"א יכניס ויטיל את עצמו ("אָרײַן־וואַרפֿן זיך") באחד מן המקצועות או בכמה מן המקצועות שאותם הרבי ניהל, מנהל וינהל

(11) תענית ה, ב. (12) זח"ג עא, ב. וראה תניא אגה"ק ביאור ח"ב ע' 589. תו"מ ח"ב ע' 213. (13) לסי' ז"ך. (14) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. (15) ברכות כח, א. וש"נ.

"מיט וועלכע דער רבי האָט אָנגעפירט... און פירט אָן... און וועט אָנפירן"... ויכניס וישתף בזה גם את בני ביתו.

ואז ימשיך להם הרבי — נוסף על הזכות להשתתף בעבודתו של הרבי כשלעצמה — לכל אחד ואחת כל המצטרך לו, בבני חיי ומזונא רויחא.

* * *

ה. בהמאמר ששלח כ"ק מו"ח אדמו"ר — בשעתו — למדינת רוסיא על מנת ללמדו בימי י"ב-י"ג תמוז, ונדפס לקראת י"ב-י"ג תמוז השתא¹⁶, מתחיל הרבי בהפסוק¹⁷ "נתת ליראיך נס להתנוסס גו'". כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר מאמר ד"ה נתת ליראיך נס להתנוסס גו'.

* * *

ו. מסופר בגמרא¹⁸ "מכריז רבי אלכסנדרי מאן בעי חיי מאן בעי חיי, כנוף ואתו כולי עלמא לגבי אמרי לי' הב לן חיי, אמר להו מי¹⁹ האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' סור מרע ועשה טוב וגו'".

ומזה נשתלשל בלעומת-זה באופן הפכי — מסחר ("ביזנעס") של "ביטוח חיים" ("לייף אינשורענס")²⁰:

במקום לילך ולהכריז שיש אפשרות לקנות חיים, "מי האיש החפץ חיים", שיש לו עצה לאריכות ימים ושנים טובות (כבסיפור הגמרא) — ישנו מי שמהלך ומכריז להיפך — שצריכים לדאוג ולהסדיר מעכשיו מה יקרה לאחרי מאה ועשרים שנה... ולכן כדאי לכל אחד לרכוש פוליסה של ביטוח-חיים: בנתינת סכום קטן בכל שנה ושנה, מבטיחים לו, שבכוא הזמן יסדרו הם את כל הענינים הדרושים כו' בהתאם לרצונו.

ז. תפקיד כזה דורש עבודה קשה ביותר, להיותו היפך השכל: לשם מה צריכים לדבר עם אדם על מה שיקרה לאחרי מאה ועשרים שנה — כשיכולים לדבר עמו על דבר המשמח!

יל"ש ר"פ מצורע (רמז תקנו).

(19) תהלים לד, יג-טו.

(20) כנראה, נכח בהתוועדות א' שהתעסק

לפרנסתו במכירת פוליסות של ביטוח חיים

(המו"ל).

(16) קונטרס יב-יג תמוז תשי"א (סה"מ

תשי"א ע' 289 ואילך). וראה בה"פתיח דבר"

(שם ע' 287. לעיל ע' 176) בהערה.

(17) תהלים ס, ו.

(18) ע"ז יט, ב. וראה גם ויק"ר פט"ז, ב.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בא' משיחותיו (שכבר נדפסה²¹) אודות יהודי אחד שנכנס לאביו, כ"ק אדנ"ע, להתיישב עמו כיצד לסדר הצוואה בנוגע לחלוקת ממונו לאחר אריכות ימיו, באמרו, שרצונו שחלק מממונו יהי' — כלשון העולם — "אויף עולמות" (כלומר, שיחלקוהו לצדקה אחר אריכות ימיו), ואמר לו אדנ"ע: בנוגע לצדקה שמניחים עבור עולמות — מוטב לעשות זאת באופן ד"עולמך²² תראה בחייך! כלומר, במקום לדאוג ולהסדיר "עולמות" בנוגע לזמן שלאחר אריכות ימיו — מוטב שמתוך אריכות ימים ושנים טובות יעשה ויראה ויהנה בחייו מנתינת הצדקה עבור העבודה דהרבצת התורה והחזקת היהדות! — מהי איפוא הסיבה שמתעסקים בכך? — אין זה אלא לצורך

פרנסה:

אילולא הי' זקוק לפרנסה — לא הי' מטריח את עצמו כלל להתעסק עם פלוני אם ירכוש או לא ירכוש פוליסה; אבל כיון שזקוק לפרנסה, וחושב שיש לו כח הדיבור כל כך שיכול "למכור" לפלוני כל דבר, הן דבר שישנו בעולם והן דבר שאינו בעולם... לכן מנצל את כח הדיבור כדי לשכנע את פלוני לקנות פוליסת ביטוח־חיים כדי להסדיר מעכשיו מה יקרה אם ח"ו לא יאריך ימים.

האמת היא שחברת הביטוח עצמה רוצה וחפצה שלקוחותי' יאריכו ימים — שהרי לנוסף לכך שילך ויגדל הסכום שמשלמים הלקוחות מידי שנה בשנה) התשלום שמתחייבת חברת הביטוח הוא לאחר מאה ועשרים שנה, ובמילא, כשהלקוחות יאריכו ימים, יהיו כולם (הן הלקוחות והן חברת הביטוח) מרוצים... וכיון שכן, הרי, כל המאמץ שמשקיע הסוכן של חברת הביטוח להסביר ללקוח שצריך לדאוג גם שמא יהי' באופן אחר (בניגוד לרצון שניהם...) אינו אלא בדיבור בעלמא — לצורך פרנסתו, לשכנע את הלקוח שיסכים לשלם סכום מסויים בכל שנה ושנה עבור רכישת פוליסת הביטוח, ומבטיח לו אחד מן השתיים: או שיאריך ימים ושנים טובות, או — אם ח"ו לאו — שחברת הביטוח תשלם עבורו, ו"הברירה" בידו לבחור בדרך הטובה!...

ח. ויש לבאר הלימוד וההוראה מזה בעבודת ה':

עבודתה של נפש האלקית עם נפש הבהמית יכולה להיות בשני

אופנים:

21) לקו"ד ח"ב שנוב, סע"ב ואילך. 22) לשון חז"ל — ברכות יז, סע"א. ולאח"ז בסה"ש תרצ"ז ע' 188. וש"נ.

אופן א' — "להמית" את הגוף ונפש הבהמית (כמארז"ל²³ "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עלי"), עיי' ש"יזכיר לו יום המיתה²⁴, ואינו מסתפק בהזכרה בדיבור, אלא מתנהג כן בפועל — שממית את עצמו ע"י תעניות וסיגופים ("דאָ האָט ער אַ תענית, און דאָ האָט ער אַ סיגוף") וכו', ככל פרטי הענינים המבוארים בספרי מוסר.

ואופן הב' — שהזכרת יום המיתה אינה אלא מזמן לזמן, כשיש צורך להפחיד את הגוף ונה"ב, כמו בתיקון חצות, או לאחר שקיים כל שאר העצות שנאמרו בגמרא לפנ"ד²⁴ ("יעסוק בתורה", "יקרא קריאת שמע") ולא הצליח, אזי בלית ברירה "יזכיר לו יום המיתה"; וגם כשמזכיר לו יום המיתה — הנה לאחר זה, בבואו לפועל ממש — עבודתו היא מתוך שמירת בריאות הגוף לאורך ימים ושנים טובות,

— כידוע מ"ש המגיד²⁵ שכאשר נעשית נקבובית קטנה בהגוף נעשה נקב גדול בהנשמה ("אז עס ווערט אַ קליין לעחילי אין גוף ווערט אַ גרוישער לאַך אין נשמה"), ובמילא, צריכים לשמור על שלימות הגוף מצד יוקר מעלת הנשמה, ויתירה מזה, שהגוף כשלעצמו הוא מהדברים הכי יקרים ("איינער פון די טייערסטע זאַכן"), כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁶ אודות אביו כ"ק אדנ"ע, שהראה לו את ידו, באמרו: ראה כמה יקר גופו של יהודי, שבשבילו "שפכו" כל כך הרבה ("צוליב אים האָט מען אויסגעגאַסן אַזוי פיל") תורה ומצוות! —

וכל עיקרה של ההפחדה אודות "יום המיתה" אינה אלא כדי להוציא ("אַרויסקריגן") מהגוף ונה"ב את ה"תשלום" שצריכים לשלם להקב"ה מידי יום ביומו ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, אבל רצונה האמיתי של הנשמה הוא (לא במיתת הגוף ח"ו, אלא אדרבה) בהמשך העבודה והשימוש של נה"ב והגוף לאורך ימים ושנים טובות — כמשל הסוכן של חברת ביטוח-חיים שמזכיר ללקוח את יום המיתה אך ורק כדי להוציא ממנו את הפרוטות ("די פאָר סענט") המיועדות לתשלום הביטוח, אבל גם הוא מעוניין שהלקוח יאריך ימים ושנים טובות.

ובנוגע להנמשל — יש גם עצה כיצד לפעול אריכות ימים ושנים טובות עבור ה"לקוחות", שהם רמ"ח אברי הגוף — כדאיתא בדרושי

(23) ברכות סג, ב. וש"נ.

ח"ז ע' כח.

(24) שם ה, רע"א (לגירסת הע"י).

(26) ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע

(25) במכתב לבנו — נדפס ב"התמים" רנט. וש"נ.

חסידות²⁷ שפעולת הביטול בהגוף ממשיכה חיי הגוף כפשוטם, כמ"ש²⁸ "יראת ה' לחיים".

ובמילא, יכול הוא לשמש סוכן של חברת־ביטוח, להלך ולהכריז (להגוף ונה"ב) שצריכים לזכור אודות יום המיתה, אבל, עליו לדעת שלאח"ז צריכה להיות עבודתו באופן כזה שאצל כל השייכים אליו (הלקוחות) יתוסף אריכות ימים ושנים טובות ברוחניות, ובמילא גם אריכות ימים ושנים טובות בגשמיות.

ואז ממלאים ומשלימים את הכוונה והשליחות של הנשמה בירידתה למטה לצורך העבודה — באופן הטוב, מתוך הרחבה, מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ובאופן ד"עולמך תראה בחיך", בהיות הנשמה מלוכבת בגוף גשמי, ופועלת עמו בעוה"ז הגשמי, לאורך ימים ושנים טובות.

* * *

ט. בנוגע לקביעת יום טוב, הילולא או יומא דפגרא — כיון שע"פ נגלה דתורה ישנה סוגיא שלימה בגמרא (במסכת ר"ה²⁹) אודות ביטול הימים טובים שנזכרו במגילת תענית, ושלילת קביעת ימים טובים נוספים, כלשון הגמרא "בטלה מגילת תענית, קמייתא בטול אחרנייתא מוסיפין" (בתמי") — הרי, קודם שמתקנים וקובעים יום טוב, הילולא או יומא דפגרא חדש, צריכים לכאורה להקדים ולבוא לידי הסכמה ("דורכקומען") עם סוגיית הגמרא...

ולאידך, רואים בפועל המנהג בכל תפוצות ישראל — "מנהג ישראל תורה היא"³⁰ — שניתוספו כו"כ ימים שנקבעו ליום טוב על נס שנעשה לקהל, או על נס שנעשה לאדם מסויים, או על נס שנעשה לצדיק. וכבר האריך בזה בשו"ת החתם סופר³¹, ומסקנת הדברים — ע"פ התירוץ השני בגמרא שם³² "בזמן שביהמ"ק קיים אסורין (הימים האלו הכתובים במגילת תענית, בהספד ותענית), מפני ששמחה היא להם, אין ביהמ"ק קיים מותרין, מפני שאבל הוא להם" [כלומר: אותם ימים שנקבעו לימים טובים בגלל מאורעות הקשורים עם בנין ביהמ"ק,

27) ראה סה"מ עטר"ת ע' רסט. תרפ"ז ע' סתצ"ד סט"ז.

קיט. תשי"א ע' 188.

28) משלי יט, כג.

29) יח, סע"ב ואילך.

30) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. בהערה).

31) ח"א"ח סקס"ג (בסופו). סקצ"א. סר"ח.

32) יו"ד סרל"ג (בסופו). וראה גם שד"ח כללים מע' הפ"א כלל כט (הובא באג"ק ח"ג ע' קלג בהערה).

32) יט, ריש ע"ב. סתל"ב ס"א. קפ. סתל"ב ס"א.

מזכירים ומדגישים יותר את החורבן] — שהכלל ש"קמייתא בטול (בגלל ש"בטלה מגילת תענית") אחרנייתא מוסיפין" (בתמי), אינו שייך לקביעת ימים טובים על נס שאירע בזמן הגלות ובחוץ לארץ (או אפילו על נס שנעשה בארץ ישראל, אלא) שאינו קשור עם ביהמ"ק או עם ירושלים בבנינה³³.

וענין זה מתאים עם המבואר בדרושי חסידות³⁴ שיש ענינים שלאחר החורבן יכולים להשיגם בחוץ לארץ דוקא, משא"כ בארץ ישראל, כיון שההעלם וההסתר שמצד החורבן גדול יותר בארץ ישראל, משום שכל המקודש ביותר חרב ביותר (כמ"ש הרמב"ן³⁵). ודוגמתו בנדו"ד — שימים טובים שנקבעו על נסים שאירעו בארץ ישראל בזמן שביהמ"ק הי' קיים, בטלו לאחר החורבן, ואעפ"כ, קובעים יו"ט חדש על נס שאירע דוקא בחוץ לארץ, בזמן הגלות, ובמצב של גזירת השמד — כמו היו"ט די"ב תמוז, שהולך ומתפשט בקהילות ישראל יותר ויותר, עד שיבוא הזמן שיתפשט לכלל ישראל, בביאת משיח צדקנו.

י. וביאור הענין³⁶:

נתבאר לעיל (בהמאמר³⁷) בנוגע לענין הנסיונות, שהניצוץ האלקי שבנסיון הוא בהעלם והסתור גדול ביותר, ועד שהוא כמו ש"חתיכה עצמה נעשית נבילה", אבל לאידך, כאשר מגלים את הניצוץ האלקי הנסתר ונעלם בנסיון — לא ע"י עבודה בדרך של שקו"ט, אלא עי"ז שיהודי מעורר את הביטול עצמי והתוקף עצמי, אזי נעשית שבירת הקליפה, ובמילא מתגלה הניצוץ האלקי — הי"ז אור גדול ביותר.

וכפי שרואים שאור גדול ביותר בוקע ומאיר אפילו בתוך מכתש, שכן, למרות היותו מקום חשוך, והאור שבו מעופש ביותר, מ"מ, ביכלתו של אור גדול לבקוע ("דורכשפארן") ולהאיר חושך הכי גדול³⁸.

ועד"ז בנוגע לנס שנעשה לאחרי החורבן, בזמן הגלות, בחוץ לארץ, ובמצב של גזירות קשות ביותר כו' — שנס כזה מורה על גודל מעלת האור, כיתרון האור מן החושך, שביכלתו לחדור ולהאיר גם

33 ראה שו"ת חת"ס (סקס"ג) שם: "תינה נסים התלויים בביהמ"ק, אבל נסים שנעשו בחו"ל, אדרבה, שמחה, שאף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו'".
 34 ראה אוה"ת ויצא רטז, סע"ב ואילך.
 35 באגרת לבנו — נדפסה ב"כתבי רמב"ן" (הוצאת שעועל — ירושלים תשכ"ד)
 36 ראה גם מכתב כ"ז תמוז שנה זו (אג"ק ח"ד ע' שצו): "וכמו שנדבר בהתועודות דחג הגאולה י"ב תמוז כו'".
 37 לעיל ע' 180 ואילך.
 38 ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. סה"מ רצ"א ריש ע' שלו. וש"נ.

במקום החושך, ובמילא, אין זה פלא שדוקא בזמן הגלות, בחושך כפול ומכופל, ניתוסף עוד יו"ט.

ובסגנון דתורת החסידות: מצד האור שבסדר השתלשלות — שהאיר בזמן שביהמ"ק קיים — לא שייך להוסיף ימים טובים חדשים לאחרי שנתבטלו ימים טובים שלפנ"ז ("קמייתא בטול אחרנייתא מוסיפין" (בתמי"י)), אבל מצד האור שלמעלה מסדר השתלשלות — שמתגלה ע"י ביטול ההעלם וההסתר שבחשכת הגלות דוקא — אין פלא שניתוסף עוד יו"ט בחשכת הגלות.

יא. ובפרטיות יותר — בנוגע להיו"ט די"ב-י"ג תמוז:

בעת ההיא הי' העלם והסתר גדול ביותר, כמודגש גם בכך שהמאסר של הרבי הי' קשור עם יהודי דוקא — כידוע³⁹ הפתגם (שהיו חוזרים עליו בהתועדויות של זקני החסידים ("אין די אַלטע פאַרבריינגענישן")) בנוגע ל"ט כסלו, שכיון שהי' העלם והסתר על פנימיות התורה, לכן לא הי' יכול להיות הדבר ע"י גוי, ש"בבואה דבבואה (בחי' היחידה) לית להו"⁴⁰, אלא ע"י יהודי דוקא, ועד"ז י"ל בנוגע ל"ב תמוז, שגם אז היתה ידם של יהודים באמצע, מצד גודל ההעלם וההסתר על פנימיות התורה.

אמנם, מצד התגלות העצם של הרבי, ביטול עצמי ותוקף עצמי (כאמור שזוהי דוקא הדרך להתגבר על נסיון) — נתבטל ההעלם וההסתר שבהנסיון באופן כזה שהג.פ.א.ו. עצמם באו לידי הכרה שצריכים לשחררו (ולא רק שחרור סתם, אלא) ביד רמה (כנ"ל ס"א), ולא עוד אלא שלאחרי משך זמן הודו בכך שדוקא על ידם ניתוסף אצל חסידים עוד יו"ט — י"ב תמוז!

— משך⁴¹ זמן לאחרי גאולת י"ב תמוז, נאסר ע"י הג.פ.א.ו. א' מחשובי הרבנים, וכשדיבר עמהם להוכיח להם שאסרוהו ללא עול בכפון, נענו אנשי הג.פ.א.ו. ואמרו לו [הם דיברו אליו ברוסית, אבל, כיון שלא כל הנמצאים כאן מבינים רוסית, אספר תוכן דבריהם בשפה המדוברת]: מדוע הנכם מפחדים מהמאסר, אדרבה, עי"ז יתוסף עוד יו"ט אצל חסידים! כשאסרו את הלויבאָוויטשער — הסבירו את דבריהם — ניתוסף היו"ט של י"ב תמוז, וכשיאסרו אתכם ואח"כ ישחררו — יתוסף עוד יו"ט!...

(39) סה"ש תורת שלום ס"ע 44 ואילך. (41) ראה גם שיחת פורים סי"ג (תו"מ

40) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת ח"ב ע' 308).

תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ.

שזהו ע"ד ובדוגמת הודאת יתרו: "עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים"⁴², שע"ז ניתוסף עליו גדול ביותר⁴³.

יב. ענין זה מצינו גם בעת המאסר גופא:

הרבי סיפר⁴⁴ שבשבתו בהמאסר נכנסו לחדר מאסרו ביום השבת כדי לצלם אותו,

— ע"פ חוק המלוכה צ"ל בהמשרד של בית-הסוהר תמונה של כל אסיר. וכיון שמאיזה סיבה לא צילמו את הרבי קודם שהכניסוהו לתא מאסרו (הנקרא "צעלע"), באו לצלמו בתא מאסרו ביום השבת.

באותה שעה — הי' זה בשעה השני' השלישית או הרביעית לאחר חצות — התפלל הרבי כשטליתו מכסה את פניו ("מיטן טלית איבערן קאָפּ"), וכשנכנסו לתאו וראוהו יושב כשטליתו מכסה את פניו — הלכו להם. לאחר משך זמן — שעה או שעה ומחצה (הרבי לא אמר כמה זמן) — באו עוה"פ. הרבי אחז עדיין באמצע התפלה, אבל טליתו לא היתה מכסה את פניו, וכשהבחין בהם בהכנסם עם כל ציוד הצילום ("מיט דעם גאַנצן קלאַפּער-געצייג"), עשה איזו תנועה בידו ("אַ מאַך געטאַן מיטן האַנט") בהראותו שאינו יכול להפסיק עכשיו, ונבהלו והלכו להם. לאחר עוד משך זמן — שעה או שעה ומחצה — באו פעם שלישית, ואז אמר להם הרבי שכיון ששבת היום, אסור לו להצטלם. וכששמעו את דבריו, הלכו להם, ודחו את הצילום לזמן אחר.

מאורע זה הוא דבר פלא, וע"פ שכל אין לו מקום לגמרי:

אנשים אלה — לא אמורים להתפעל מ"טלית", ואינם מתפעלים מ"טלית", ואדרבה: הם אסרו את הרבי בגלל היותו רב, רבי, שמתכסה בטלית!...

מהי איפוא הסיבה לכך שכאשר הרבי הי' אצלם, בד' אמות שלהם, סביבה שכולה שורצת באנשים שלהם, ובין ד' הכתלים שלהם, מקום שאין בו מזוזות⁴⁵ — התפעלו ונבהלו בראותם את הרבי יושב כשטליתו מכסה את פניו, עד כדי כך שהסתלקו להם, בהבינם שאין להם מה לעשות כאן!... — היכן יש מקום לדבר כזה בשכל?!... אלא מאי — מצד העצמיות של הרבי (שעמד בביטול עצמי

(42) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שלז.

(42) יתרו יח, יא.

(43) ראה זח"ב סז, ב. סח, א. תו"מ סה"מ וש"נ.

(44) ראה סה"ש תש"ב ע' 82 (נת' בלקו"ש

שבט ע' תלד, ובהנסמן שם הע' 15.

חיי"ט ס"ע 126 ואילך).

ובתוקף עצמי) נפעל גם במציאות כזו שהניצוץ האלקי שבה נסתר ונעלם לגמרי עד לאופן שחתיכה נעשית נבילה (אלא שאעפ"כ נשארה מציאות הניצוץ), שכאשר מציאות זו רואה⁴⁶ עצמות ומהות⁴⁷ כפי שיושב מעוטף בטלית מעל הראש... אזי אין אצלם נתינת מקום כלל (לא מצד השכל, כיון שאצלם גופא ה"ז ענין שאינו שייך לשכל) לנסות לבלבל, כיון שכאן מתבטלת מציאותם ("זייער מציאות ווערט דאָ אויס מציאות"), ולא זו בלבד שאינם מבלבלים, אלא עוד זאת, שמסתלקים מהמקום, בראותם שאין להם מה לעשות כאן ("מ'האָט דאָ ניט וואָס צוטאָן")!...

יג. וכח זה נותן הרבי לכאו"א מאתנו:

במכתבו לחג הגאולה⁴⁸ כותב הרבי: "לא אותי בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה".

וכיון ש"לא אותי בלבד גאל .. כי אם גם את כל .. אשר בשם ישראל יכונה" — סוג כזה שהכל שייכים אליו — הרי, כל אלה השייכים אל הרבי⁴⁹, "די וואָס האַלטן זיך אין זיין קליאַמקע"⁵⁰, צריכים לידע שאין להם מה להתפעל מהעלם והסתר, ואין להם מה להתפעל ממניעות ועיכובים, ואין להם מה להתפעל אפילו מהעלם והסתר מאלה שיש להם גם "בבואה דבבואה"!

אם רק לא ישימו לב לההעלמות וההסתרים והמניעות והעיכובים, ויעשו תנועת ביטול עם היד ("מ'וועט אַ מאַך טאָן מיטן האַנט") מתוך ביטול עצמי ותוקף עצמי — אזי יתבטלו במילא כל ההעלמות וההסתרים והמניעות והעיכובים, למעלה מדרך הטבע (כשם שהגאולה של הרבי היתה למעלה מדרך הטבע), ויתירה מזה — כפי שהרבי מסיים בהמאמר⁵¹ — שהלמעלה מהטבע נמשך בטבע עצמו (כשם שהשחרור מן המאסר הי' בטבע), ואז יכולים למלא ולהשלים את השליחות שהוטלה עלינו בעוה"ז הגשמי והחומרי למטה מעשרה טפחים.

וכאמור לעיל (בהמאמר⁵²) — צריכה להיות הגישה לכל עניני

46) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק לרגע, והמשיך בקול חנוק מבכי (המו"ל).
 47) ראה גם תו"מ ח"א ע' 25.
 48) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.
 49) הבא לקמן — דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א כשקולו נחנק מבכי (המו"ל).
 50) ראה סה"ש תרפ"ד ע' 58. וש"נ.
 51) ד"ה נתת ליראיך הנ"ל (ס"ה) בסופו (סה"מ תשי"א ע' 293).
 52) לעיל ע' 183.

עוה"ז באופן של השתוות, מצד הידיעה וההכרה ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד"⁵³, ואז זוכים להתגלות הטוב בכל הענינים, כמבואר בתניא⁵⁴ בענין "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו"⁵⁵, שגם הענינים שהיו תחילה באופן של חסדים המכוסים — באים ומתגלים בטוב הנראה והנגלה.

* * *

יד. ע"פ מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחג הגאולה: "לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז, כי אם גם את כל כו" (כנ"ל סי"ג) — כל הסוגים שמפרט במכתבו, שביניהם נכללים כולנו — מובן שאצל כאו"א צריך להיות ענין של גאולה ברוחניות הדברים. והענין בזה:

גאולה — פירושה יציאה מגלות, יציאה ממיצרים וגבולים, כולל גם היציאה מהמיצרים וגבולים של עצמו [ואדרבה: כדי לצאת ממיצרים וגבולים שמחוץ הימנו ("פרעמדע מיצרים וגבולים"), העצה היא לצאת מהמיצרים וגבולים של עצמו ("פון די אייגענע מיצרים וגבולים"), ובדרך ממילא לא תהי' שליטה להמיצרים וגבולים שמחוץ הימנו], "יציאה" ו"נסיעה" ממקומו (מעמדו ומצבו) הקודם למקום (מעמד ומצב) חדש.

וכל זה — גם כאשר נמצא במעמד ומצב (מקום) טוב (ולא רק שנדמה לו כן, אלא שכן הוא באמת), אעפ"כ, אין לו להסתפק בכך ולהשאר לעמוד באותו מקום, אלא צריך לצאת מ"מקום" זה ולילך ל"מקום" חדש, ולכן נקרא כל יהודי בשם "מהלך"⁵⁶, כיון שמיום ליום ומשעה לשעה צריך לילך הלאה ולהתעלות לדרגא נעלית יותר, כציווי התורה "מעלין בקודש"⁵⁷.

טו. ובפרטיות יותר:

העמידה במקום אחד גורמת לכך שעבודתו נעשית באופן של רגילות, והרגל נעשה טבע⁵⁷, ובמילא חסר בעבודתו ענין התענוג, כידוע שתענוג תמידי אינו תענוג⁵⁸.

ויתירה מזה, שמצד הרגילות חסר אצלו כללות ענין העבודה —

53) ברכות ס, סע"ב. טוש"ע או"ח סו"ס רל.
 שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו. תניא ספ"ד. פט"ו

54) פכ"ו (לג, א).
 (כא, א). פמ"ד (סג, ב).

55) ס' שופטים ה, לא.
 58) ראה כתר שם טוב סקכ"א. לקו"א כג,

56) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א סע"ג. או"ת כז, ב. ועוד.
 ואילך). ובכ"מ.

כמבואר בתניא⁵⁹ החילוק שבין "עובד אלקים" ל"אשר לא עבדו"⁶⁰, ש"עובד אלקים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד, ולא עבדו היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד"⁶¹, "משום שבימיהם היתה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים", וכיון שהלימוד הוא כפי הרגילות (גם כאשר הרגילות היא טובה ביותר, אבל) ללא עמל ויגיעה, אזי נקרא "לא עבדו", ורק כאשר מתייגע – באופן של מלחמה – לשנות טבע רגילותו, אזי נקרא "עובד אלקים".

[ולא עוד אלא גם מי שהוא "עבד ה'" ש"כבר עבד וגמר לגמרי עבודת המלחמה עם הרע כו"⁶² – כיון שמכאן ולהבא נעשית עבודתו ללא עמל ויגיעה וללא העלמות והסתרים, אינו נקרא "עובד אלקים" לשון הוה, כי אם, "אשר לא עבדו".

– זהו גם תוכן הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ אודות הצמח-צדק, שנכנס אליו אברך ליחידות והתאונן על כך שאין לו חשק ללמוד, באמרו, מה אעשה שאין לי חשק ללמוד? והשיב לו הצמח-צדק: פעטאָח, פעטאָח, מה אעשה אני (הצ"צ עצמו) שיש לי חשק ללמוד! ... כיון שלימוד התורה צריך להיות (ככל עניני עבודת ה') בדרך של מלחמה, יגיעה וקבלת עול דוקא].

זאת ועוד:

כיון שישנו ציווי לילך ולהוסיף ולהעלות בקודש, הרי, אם אינו הולך ומוסיף ומעלה בקודש, עובר הוא על קיום רצונו של הקב"ה, כמו מי שעובר ח"ו על קיום רצונו של הקב"ה בנוגע למצוה מן התורה!

– מצד תוכנם של הענינים כשלעצמם, יש אמנם חילוקי דרגות בנוגע לחומר הדברים: איסור דאורייתא, איסור דרבנן, דקדוק קל של דברי סופרים, עד לענין שאינו אלא לפנים משורת הדין; אבל מצד הקב"ה, מצוה המצוות – הכל הוא רצונו של הקב"ה בשה, ורצונו ית' שיהודי לא יסתפק אפילו בהנהגה שהיא לפנים משורת הדין, "מדת חסידות שנו כאן"⁶⁴, אלא ילך ויוסיף תמיד יותר ויותר, וגם כאשר אין הדבר מוכרח בשכלו, אפילו בשכל דקדושה, יעשה זאת למעלה משכלו והבנתו, מתוך תוקף עצמי.

63 לקו"ד ח"ד תשעה, א. וראה גם תו"מ

ח"ב ע' 91.

64 ראה אנציק' תלמודית ערך חסיד

בתחלתו. וש"נ.

59 פט"ו שם.

60 מלאכי ג, יח.

61 חגיגה ט, ב.

62 תניא שם (כ, ב).

טז. האמור לעיל — שצריכה להיות "הליכה" ממקום למקום ברוחניות הדברים — הוא צד השווה אצל כולם; ונוסף לזה, ישנם כאלה שאצלם צריכה להיות מזמן לזמן הליכה ונסיעה ממקום למקום גם בגשמיות.

ובהקדמה — שגם ע"פ חכמת הרפואה מצינו שכאשר אדם נמצא זמן ממושך באותה סביבה ועוסק באותם ענינים (סביבה טובה וענינים טובים), הרי, מצד החסרון שבענין הרגילות יום אחר יום, מורה הרופא שמזמן לזמן יש לעבור לסביבה אחרת ולהתעסק בענינים אחרים לזמן קצר לכל הפחות, שכן, הפסק זה מביא תועלת הן בכללות הבריאות, והן בהתעסקות בענינים היום-יומיים.

ובנוגע לעניננו:

בני הישיבות שנמצאים במשך כל השנה בין כתלי הישיבה ועוסקים בלימוד התורה ובעבודת התפלה — תבע מהם כ"ק מו"ח אדמו"ר "לנדב" שבועות אחדים שבהם יסעו מהישיבה (נסיעה כפשוטה) למקומות אחרים, לערי השדה (או אפילו בעיר זו), ויתעסקו שם בהרבצת התורה והחזקת היהדות⁶⁵.

הן אמת שבמשך שבועות אלה שיסעו ויתעסקו בהרבצת התורה והחזקת היהדות לא תהי' שעתם פנוי' ללימוד התורה בריבוי כ"כ כפי שהורגלו בישיבה, אבל אעפ"כ, הטיל עליהם כ"ק מו"ח אדמו"ר — בתורת חובה ובתורת זכות — שיקדישו שבועות אחדים במשך השנה לעסוק בקירוב יהודים בכלל ובני-נוער בפרט ללימוד התורה וקיום המצוות.

והתועלת שבזה היא גם בנוגע ללימוד התורה של בני הישיבות גופא — שלכן שייך הדבר לא רק לתלמידים הלומדים בישיבות של הרבי, אלא גם לבני תורה בכלל ובני הישיבות בפרט — שכדי שלימוד התורה שלהם לא יהי' מצד הרגל וטבע בלבד, אלא לימוד התורה הראוי ל"עובד ה'" (ע"י יגיעה ומלחמה), אין להם לעסוק אך ורק בלימוד התורה, כמארז"ל⁶⁶ "כל האומר אין לו אלא תורה .. אפילו תורה אין לו", אלא צ"ל תורה וגמילות חסדים⁶⁷, היינו, שצריך לעסוק גם באהבת ישראל, ונמצא, שגם לתועלת לימוד התורה שלו צריך כאו"א מבני הישיבות

(65) ראה סה"מ תשי" ס"ע 191 ואילך (67) ראה סה"מ תשי"ח ע' 266 הערה ז. וש"נ.

(66) ראה סה"מ תשי" ס"ע 191 ואילך (67) ראה סה"מ תשי"ח ע' 266 הערה ז. ובהערה 19 שם.

(66) יבמות קט, ב.

להקדיש שבועות אחדים בשנה לעסוק בגמילות חסדים ברוחניות, לקרב לבם של ישראל לאביהם שבשמים, לקרב יהודים בכלל ובני הנוער בפרט ללימוד התורה ביראת שמים וקיום המצוות בהידור⁶⁸.

יז. וכשם שהדברים אמורים בנוגע לנסיעה כפשוטה, שמזמן לזמן צריך לצאת ממקומו, בקרן אורה זו תורה, ולנסוע למקום אחר, מקום חשוך ("אָ פּינצטערע גאַס"), ולהאיר שם באור התומ"צ — כן הוא גם בנוגע לנסיעה ברוחניות, שמזמן לזמן צריך כאו"א לצאת ולנסוע מעצמו לגמרי ("אינגאַנצן אַרויספאַרן פון זיך").

אלא, שהנסיעה צריכה להיות (לא בדרך כל־שהיא שיבחר לעצמו, אלא) בדרך המלך, מלכו של עולם, זה הקב"ה, שגילה דברו ע"י ("מאן מלכי רבנן"⁶⁹, ובפרט ע"י) הרבי, שהי' עד עתה מנהיג הדור, והוא גם עכשיו מנהיג הדור, שהראה את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו.

וגם כאשר מגיעים לדרך המלך, אין להשאר לעמוד באמצע הדרך, אלא יש להמשיך ולנסוע הלאה, שכן, תכליתה ומטרתה של הדרך, דרך המלך, היא, להגיע סוכ"ס לעיר הבירה של המלך, ובבירת המלך עצמה — לבוא אל היכל המלך, ובהיכל המלך עצמו — לבוא לחדרו של המלך, ולהיות שם יחד עם המלך — הקב"ה — לבדו, שזוהי השאיפה של יהודי, להתאחד עם הקב"ה באופן ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"⁷⁰.

— במקום "לסחוב" את המלך, מלכו של עולם, למקומו הוא כשדה, נעים יותר ("אָ סאַך געשמאַקער") שילך הוא לבירת המלך, להיכל המלך ולחדר המלך!

אלא, שבשביל זה יש צורך — וניתנו הכחות — להחליץ ולצאת ("אַרויסקריכן") מד' אמותיו, מהמיצרים וגבולים שלו, ולא רק מהמיצרים וגבולים דלעו"ז, אלא גם מהמיצרים וגבולים דקדושה, מצרים דקדושה⁷¹, שזוהי"ע הגאולה — גאולה רוחנית, שתהי' הכנה והקדמה וכלי לגאולה גשמית, למטה מעשרה טפחים, ובעגלא דידן.

71) ראה תניא פמ"ז. תו"א ורא נז, ב ואילך. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). ועוד.

68) ראה גם לקמן סכ"א.
69) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ).
70) ראה זח"ג עג, א.

יח. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לומר לחיים ולנגן, ושכאו"א יחליט לפעול בעצמו "הזזה", לצאת מהרגילות שלו. ואח"כ אמר]:

ראיתי רשימה ישנה שבה נרשם סיפור מזמנו של רבינו הזקן⁷²: כאשר רבינו הזקן התחיל לפרסם תורת החסידות ברייסיץ וליטא, באו לפניו להתאונן על החסידים, ותוכן טענתם, שהם מעמידים פנים ועושים עצמם כאילו שייכים הם להתבוננות, לאהבת ה' וליראת ה', ללימוד תורת החסידות ועבודת החסידות, בה בשעה שאינם שייכים לכך ("זיי האלטן גאָרניט דערביי"). רבינו הזקן שמע את דברי ה"מסירה", והשיב: ככה, ככה ("אָזוי, אָזוי")?! — אם כן, יקויים בהם פסק המשנה... "כל מי שאינו לא חוגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהם, אינו מת מן הזקנה עד שיהי' כאחד מהם"⁷³. — כיון שעושים את עצמם חסידים, ועושים את עצמם שיש להם אהבת ה' ויראת ה', התבוננות ואריכות התפלה, וכל פרטי הענינים שדורשת תורת החסידות, מובטח להם שלא ימותו מן הזקנה עד שיהיו כן!...

— סיפור זה לא שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר, אבל כך נרשם בהביכלאָך של חסידים, ובכל אופן, גם אם המעשה לא אירע, יש בזה "אָ געשמאַקער מוסר־השכל".

ובנוגע לענינו:

גם אם יהי' נדמה שמישהו פעל בעצמו איזו הזזה — אף שאינו שייך לכך — ישנו פס"ד המשנה (ששייך לכל) ש"אינו מת מן הזקנה" עד שיהא ניזוז ממקומו... וכשיזוז ממקומו אזי סוכ"ס יצא מהמיצרים וגבולים כו', וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷⁴ שכיון שהקרח התחיל להפשיר ("די אַיזו האָט זיך שוין גערירט"), אזי סוכ"ס יהפך למים, ואח"כ למים חמים, ועד למים חיים!

יש להשתדל איפוא שתהי' איזו הזזה — ע"י משקה, ע"י ניגון, ובכל אופן, למצוא דרך לפעול שתהי' לכל־הפחות הזזה בדרך דמיון,

— הרבי אמר פעם⁷⁵ (בנוגע לענין של חזיון לילה) שכיון שמצינו הלשון "דמיונות שוא"⁷⁶, משמע, שיכול להיות דמיון שאינו שוא⁷⁷, היינו, שגם "דמיון" הוא דבר חיובי —

75) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שע.

76) ראה לדוגמא — תניא ספ"ג.

77) ראה גם קונטרס עץ החיים רפ"ז.

72) ראה מגדל עוז (כפ"ח, תש"מ) ע'

קפג. לשמע אוזן (ברוקלין, תש"ג) ע' לב.

73) פאה בסופה.

74) ראה סה"מ תש"י ס"ע 190 ואילך.

ומה גם שיתכן (ומוטב לחשוב שיהי' כן בפועל) שתהי' הזוהא אמיתית (לא רק בדרך דמיון בלבד) על אתר, ואם לא על אתר — לאחרי משך זמן, ובכל אופן מובטח לו — כאמור — ש"אינו מת מן הזקנה עד שיעשה כאחד מהם".

* * *

יט. בהמשך להמדובר לעיל אודות תלמידי הישיבות — יש לחזור ולכפול עוד הפעם:

ובהקדמה — שבנוגע לקדשים ישנו כלל "שנה הכתוב עליו לעכב"⁷⁸, וכיון שמדובר אודות תלמידי הישיבות, בני תורה, שכל אחד מהם מחשיב את עצמו ל"קדשים", "קדשים קלים" או "קדשי קדשים", עם כל העילויים שבדבר... יש להתנהג בהתאם לכלל זה ולכפול את הדברים.

האמור לעיל שרצונו ודרישתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שלמשך כמה שבועות יסעו תלמידי הישיבות לעיר אחרת (או שישארו באותה עיר אלא שיצאו מד' אמות של הישיבה) כדי להתעסק בעבודה דהרבצת התורה והחזקת היהדות — ה"ז שייך לא רק לתלמידים הלומדים בישיבות שלו, אלא חוב קדוש וזכות קדוש הוא על כל התלמידים של כל הישיבות, ובני תורה בכלל.

אלא שתלמידי הישיבות צריכים לבקש רשות על כך מהנהלת הישיבה [זהו ענין השייך אליהם, ומסתמא יעשו כן], ומסתמא תנתן להם רשות על כך — במכ"ש וק"ו: אם ניתנת רשות לתלמידים לנסוע מהישיבה למשך ששה או שמונה שבועות כדי להנפש ב"מחנה קיץ" — בודאי יכולה להנתן להם רשות לנסוע מהישיבה למשך שבועיים או שלש שבועות כדי לעסוק בהרבצת התורה והחזקת היהדות, להשתדל שיהודי יהי' "בריא" ברוחניות, ובמילא יהי' בריא גם בגשמיות!

כ. ולהעיר, שבהמדובר אודות תלמידי הישיבות ובני תורה אין הכוונה להוציא בעלי-עסק מהכלל, ובודאי שגם הם חייבים בכך,

ואדרבה: בנוגע לבעלי-עסק — אין שום סברא לפטור אותם מחיוב זה, שכן, מאחר שעסקם הוא בפרנסה גשמית, בודאי צריכים לחשוב גם אודות פרנסה רוחנית, הרבצת התורה והחזקת היהדות;

אבל בנוגע לבני תורה יש מקום לטעות בדבר — דכיון שכל עסקם בלימוד התורה, פטורים הם מהשתדלות בנוגע להזולת, משום שזוהי

(78) יומא נא, ריש ע"ב. וש"נ.

מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים⁷⁹, ולכן צריכים להדגיש שגם בני תורה חייבים להקדיש משך זמן לעסוק בהרבצת התורה והחזקת היהדות.

כא. אלא מאי, השאלה היא "תורה מה תהא עלי" ⁸⁰ — מה יהי עם הגמרא והפוסקים והרמב"ם וכו', במשך אותם שבועות אחדים שהתלמידים יסעו מהשיבות?

הנה: לכל לראש — כיון שלא יסעו כל התלמידים כולם בבת אחת, אלא בתחילה יסעו כמה תלמידים, ואח"כ עוד כמה תלמידים, ישארו תמיד בישיבה כמה תלמידים, בתור "אנשי מעמד" ⁸¹, שלימודם יהי עולה עבור כל התלמידים.

ונוסף לזה — גם כאשר נוסעים מהישיבה לומדים תורה, אלא שאין זה כמו הלימוד בין כתלי הישיבה, הן בנוגע לכמות הלימוד, שלא לומדים בריבוי כל כך כמו בישיבה, והן בנוגע לאיכות הלימוד, שאין הדעת צלולה ללמוד בעיון כ"כ ולחדש חידושים כמו בישיבה; אבל "למיגרס", "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" ⁸² [כולל גם כפירוש החסידות⁸³ ש"פרק" הוא גם מלשון פירוק, "עס זאָל אים פאָנאַנדער-נעמען", ועי"ז נעשה "שחרית", ענין האור, וגם "ערבית", שגם מהחושך נעשה ענין של עריבות ומתיקות] — יכולים ללמוד ובודאי לומדים גם כאשר נוסעים מהישיבה, כמש"נ⁸⁴ "ובלכתך בדרך".

— "ובלכתך בדרך" נאמר בסמיכות ל"בשבתך בביתך", וכיון ש"ודברת במ בשבתך בביתך" — חושב תלמיד הישיבה — נאמר בודאי אודותיו, יש לשער ע"פ "היקש" או "סמוכים" [ובפרט שבמשנה תורה — ששם נאמר פסוק זה — דרשינן סמוכים לדברי הכל⁸⁵] שגם "ובלכתך בדרך" נאמר אודותיו, שגם בהיותו בדרך, מתוץ לעיר ("אין קאָנטרי"), צריך לעסוק בלימוד התורה;

אלא, שאין זו הדרך לעסוק אך ורק בלימוד התורה בלבד, כאמור, "כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו", וכדי שתהי' לו תורה (תורה יש לו) צריך לעסוק גם בגמילות חסדים — גם בגופו (לא רק

(79) ראה מו"ק ט, סע"א. ה' ת"ת
 אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תז (נעתק
 ב"היום יום" יא אלול).
 (84) ואתחנן ו, ז.
 (85) ברכות כא, ב. וש"נ.

(80) לשון חז"ל — ברכות לה, ב.
 (81) ראה תענית רפ"ד.
 (82) מנחות צט, ב.

בממונו), ואפילו בנשמתו — להקדיש מזמנו שבועות אחדים בשנה בשביל לקרב לבם של ישראל לאביהם שבשמים.

זאת ועוד:

על הפסוק⁸⁶ "וצדקה תרומם גוי", מבאר רבינו הזקן בתו"א בתחלתו⁸⁷, שע"י הצדקה — צדקה גשמית כפשוטה, להחיות נפש הרעבים ללחם וצמאים למים, ועד"ז צדקה רוחנית, להחיות נפש הרעבים וצמאים לתורה, שנמשלה ללחם ולמים⁸⁸, ולמצוות, שגם בהם מצינו הלשון של אכילה ושתי⁸⁹ — "נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה". ומוסיף אדמו"ר מהר"ש (בהגהה⁹⁰) פירוש הדברים — ע"פ מארז"ל⁹¹ "אלף בני אדם נכנסין למקרא . . יוצא מהם אחד להוראה" — שהעילוי ד"אלף פעמים ככה" הוא שנעשה ראוי להוראה.

ומזה מובן, שכאשר תלמידי הישיבה יקדישו מזמנם לעסוק בצדקה רוחנית, להעמיד יהודים בקרן אורה, תורה ומצוות — לא זו בלבד שאין זה איבוד זמן מלימוד התורה, אלא אדרבה — תהי' להם הצלחה מופלגה ביותר בלימוד התורה, כשיחזרו לישיבה, אלף פעמים ככה, הן בנוגע לכמות הזמן, והן בנוגע לאיכות הלימוד, שיצליחו לכוין לאמיתתה של תורה, "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"⁹².

כב. בנוגע לתוכן הדברים שצריכים לדבר עם היהודים שיפגשו במקומות נסיעתם — מובן שלא כל המדינות שוות, ולא כל האנשים שוים;

צריכים לידע שהעיקר הוא לעורר ולהביא אותם ליראת שמים, שזוהי התכלית דקיום התומ"צ, כמ"ש⁹³ "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה — בשביל מה — ליראה את ה' אלקינו", וזוהי תכלית בריאת האדם, כמארז"ל "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי"⁹⁴, "כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס"⁹⁵ "יהי' הפרס איזה שיהי' — בעולם הזה או בעולם הבא, או בענינים נעלים יותר], כי אם "לשמש את קוניי" בלבד.

(92) יומא כו, א.

(93) ואתחנן ו, כד.

(94) משנה וברייתא קידושין בסופה (ע"פ הגירסא בש"ס כתי"י (אוסף כתבי היד של תלמוד הבבלי — ירושלים תשכ"ד). וכ"ה במלאכת שלמה למשניות קידושין שם. ועוד).
(95) אבות פ"א מ"ג.

(86) משלי יד, לד.

(87) בראשית א, ב.

(88) ראה ברכות נו, סע"א. תענית ז, א.

ב"ק יז, א. וש"נ.

(89) ראה קה"ר פ"ח, טו.

(90) אוה"ת בראשית (כך ו) תתרכו, ב.

(91) קה"ר פ"ז, כח.

וכאשר יצאו וילכו לעבודה זו מתוך ידיעה והכרה שצריכים למלא ולהשלים את רצונו של הקב"ה — כבר יראה להם הקב"ה את דרכי הפעולה, מה לעשות וכיצד לעשות, ויתן להם הצלחה בעבודתם, ולא עוד אלא שההצלחה תהי' באופן כזה — כפי שכותב כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר⁹¹ — שבטבע גופא יראו הצלחה למעלה מדרך הטבע.

*

כג. בהאמור לעיל יש גם הוראה לאלה שעוסקים בעניני הכלל — בעיר זו או בערי השדה — בניהול מוסדות חינוך, או בשאר עניני קדושה:

הסדר הוא שכאשר נעשה צמצום ("עס ווערט איינג") בהכנסה — מתחילים לחפש דרכים כיצד להקטין ולמעט בהוצאה, כדי שההוצאה לא תהי' גדולה מההכנסה.

צריכים לידיע, איפוא, שאין זו דרכו של הקב"ה. — דרכו של הקב"ה היא באופן ש"מעלין בקודש"!

אלא מאי, מזמן לזמן מעמידים אותו בנסיון, שנדמה לו שיש העלם והסתר שההכנסה אינה מספיקה לכסות את ההוצאה אפילו כמו שהיא עתה, ובודאי לא להגדילה יותר — הרי העצה לזה, כבכל נסיון⁹⁶, לא לשים לב לההעלמות וההסתרים, אלא לעמוד בכל התוקף, שע"ז מגלים את הניצוץ האלקי שמוסתר בהנסיון, ורואים שהנסיון אין בו ממש, והי' כלא הי', ולא עוד אלא שכיון שהניצוץ האלקי שבנסיון הוא נעלה ביותר (שלכן ירד למטה מטה ביותר, להיותו גבוה גבוה ביותר), הרי לאח"ז יתוסף עוד יותר בההכנסה בהצלחה מופלגה שלמעלה מדרך הטבע!

אבל, כמו בנסיון, אין להתנות תנאי שיעמוד בנסיון על מנת שיעשה לו נס⁹⁷, אלא — כמפורש בכתוב⁹⁸ — "נתת ליראיך נס להתנוסס (דקאי על ענין הנסיון) מפני קושט סלה", מפני שהאמת הוא כן, שאינו מתפעל מהנסיון מפני שידוע שנסיון נגד רצון הבורא הוא העדר המציאות, ואז מתקיימת בדרך ממילא ההבטחה — שבפסוק שלאח"ז — "למען יחלצון ידיך", שנחלץ מהנסיון ורואה שאין בו ממש, ואדרבה, שנעשית הצלחה מופלגה.

⁹⁷ ראה תו"כ ופרש"י אמור כב, לב (נת') בלקו"ש חכ"ז ע' 167 ואילך).

⁹⁶ ראה בארוכה בהמאמר ספ"ג (לעיל) ⁹⁸ (182).

כד. ויתירה מזה: לא זו בלבד שלאחר שנקבעה ההוצאה באופן מסויים אין להקטין ולמעט בגלל שנעשה צמצום ההכנסה, אלא עוד זאת, שמלכתחילה אין להגביל את ההוצאה לפי ההכנסה.

ובהקדם הפתגם של אדמו"ר מהר"ש — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁹⁸ ששמע מאביו בשם זקנו — "די וועלט זאגט אַז ווען מ'קען ניט אַרונטער דאַרף מען אַריבער, און איך זאָג אַז מ'דאַרף לכתחילה אַריבער" (העולם סבור שכאשר אי אפשר לילך מלמטה יש לדלג מלמעלה, ואני סבור שצריכים לכתחילה לדלג מלמעלה).

ובנוגע לעניננו:

הסדר בעולם — אצל כל בעל-שכל ובעל-חשבון — שתחילה מחשבים את כמות ההכנסה, ובהתאם לכך עורכים תכנית מדוייקת, ע"ג הנייר ("מ'זעצט זיך אַוועק מיט אַ פאַפּירל"), כיצד לארגן את ההוצאה, שלא להרבות בהוצאה יתר על ההכנסה.

אמנם, בנוגע לענינים הקשורים למילוי שליחותו של הקב"ה — עניני התומ"צ, כלשון התנחומא⁹⁹ "היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי" — הסדר האמור (חישוב ההוצאה בהתאם לכמות ההכנסה) הוא בבחינת "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה", וצריך להיות "עולם ברור", "עליונים למעלה ותחתונים למטה"¹⁰⁰:

לכל לראש — יש להתחיל בענין העיקרי, לחשב ולהעריך כיצד צריך לנהל את המוסד וכיו"ב באופן שתתמלא הכוונה והשליחות של הקב"ה כדבעי למיעבד, ובמילא, צריך להיות חשבון ההוצאה בסכום כך וכך, ואח"כ מחפשים דרכים כיצד להשיג את ההכנסה הדרושה לכיסוי ההוצאה.

וגם אם יחסר מעט — הרי מפורש בגמרא¹⁰¹ (והובא גם בשו"ע¹⁰²) "אמר להם הקב"ה לישראל, בני, לוו עלי .. ואני פורע", שכן, "כל מזונותיו (והוצאותיו)¹⁰³ של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים (ויש לו ליזהר מלעשות יציאה מרובה)¹⁰⁴ חוץ מהוצאת שבתות

(102) אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ג. הלי' ת"ת פ"א סה"ז.
 (103) כ"ה בשו"ע אדה"ז או"ח שם.
 (104) פרש"י ביצה שם. הובא בהלי' ת"ת שם.

(98) אג"ק שלו ח"א ע' תריז.
 (99) ויגש ו. וראה לקו"ת ויקרא ב, א.
 (100) לשון חז"ל — פסחים נ, א. וש"נ.
 (101) ביצה טו, סע"ב ואילך.

והוצאת ימים טובים והוצאת בניו לתלמוד תורה (מוסדות חינוך¹⁰⁵), שאם .. הוסיף מוסיפין לו", כלומר, שאין להתחשב אפילו בהקצבה שנקבעה מלמעלה, אלא הוא בעה"ב להוסיף ולהרבות ההוצאה (דשבת ויו"ט ותלמוד תורה), והקב"ה מבטיח: "אני פורע"!

כה. כך היתה דרכו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בעבודתו בעניני הכלל: כ"ק מו"ח אדמו"ר העיד על עצמו שהי' תמיד בעל-חוב, כיון שהשתדל תמיד להגדיל ולהרבות את ההוצאה, מבלי להתחשב בסכום העומד לרשותו. ובגלל זה התקיים המשך הדברים שסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר — שאף פעם לא פשט את הרגל ח"ו, כיון שלאח"ז גדלה ההכנסה עוד יותר¹⁰⁶.

וכך הבטיח הרבי לכל העוסקים בעניני הכלל בשליחותו, שכאשר ילכו בדרכו, יהי' כן גם אצלם — שיהיו תמיד בעלי-חובות, כיון שיגדילו את ההוצאה יותר מההכנסה, וביחד עם זה, לא יפשטו את הרגל, כיון שההכנסה תגדל עוד יותר, ואז יגדילו עוד יותר את ההוצאה, וכן הלאה. ובאופן כזה ימשיכו בעבודתם הלוך ומוסיף ואור, עד אור היום, ועד שיגיע הזמן שיחזירו וימסרו את כל החובות לידו של הרבי, והוא יסתדר כבר עם כל החובות ("ער וועט זיך שוין איינקערן ווי אזוי צו ערלידיקן זיי")! ...!

ולא צריכים "לרחם" על הרבי... ולהקטין את ההוצאות כדי להגיש לו חשבון קטן; מוטב שיגישו לו חשבון גדול, העיקר, שיתמלאו ויושלמו כל הענינים שהרבי רצה ודרש מכאו"א מאתנו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

אין כוונת הדברים רק לומר לאחרים ולראות שהם יעשו כן, כי, כדי לפעול על הזולת צריכים לדבר דברים היוצאים מן הלב¹⁰⁷, ולפעול זאת תחילה בעצמו, ועיי"ז יכולים לפעול גם על הזולת, ואז, "מיני ומיני" יתקלס עילאה¹⁰⁸.

* * *

(107) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

(108) לשון חז"ל — סוטה מ, א.

(105) ראה גם שיחת ל"ג בעומר סכ"ב (לעיל ע' 87).

(106) ראה גם שיחת ש"פ וארא ס"ט (תו"מ ח"ב ע' 184). וש"נ.

כו. בנוגע¹⁰⁹ להמאסר (שנסתיים בהחופש והגאולה די"ב תמוז) בשנת תרפ"ז¹¹⁰ — מצינו ענין מיוחד:

במאמרי ר"ה דשנה ההיא, נזכר בתוך המאמר ענין שלא הי' שייך לכאורה להמאמר, והוא — שיטת הבעש"ט¹¹¹ אודות השגחה פרטית, שהיא גם על דצ"ח, ועל כל פרט ופרט, ועד שאפילו עלה המתגלגל מצד זה לצד זה, אם יתגלגל ע"י רוח או באופן אחר, ה"ז גם בהשגחה פרטית. בהקשר לכך התבטא כ"ק מו"ח אדמו"ר לאחר זמן, שבעת אמירת המאמרים דר"ה "האָט ער דאָס אַרײַנגעזאָגט אין מאמר"; למה אמר ענין זה? — הנה, בשעת מעשה לא סיים את הענין ("בשעת מעשה האָט ער עפעס ניט מסיים געווען דעם וואָרט"), אבל לאח"ז, כשאירע המאורע המיוחד בשנה ההיא (המאסר והגאולה) — אילולא הי' נדבר ענין זה בהמאמר, אינני יודע — אמר הרבי — אם הייתי יכול דורכטראָגן (לסבול יסוריו ולצאת מן) המאסר¹¹².

כז. וצריך להבין:

בנוגע למין המדבר, ובפרט איש הישראלי, ובפרט שומר תומ"צ (ועאכו"כ בנדו"ד כשמדובר אודות הרבי, מנהיג ונשיא ישראל שגדלה מעלתו למעלה מעלה עד אין קץ) — אין צורך בחידושו של הבעש"ט בענין השגחה פרטית, כיון שכן הוא גם לכל הדעות¹¹³; אלא, שע"פ חידושו של הבעש"ט שישנה השגחה פרטית גם על דצ"ח, ניתוסף עילוי שלא בערך גם בנוגע להשגחה פרטית על מין המדבר, שהרי הדברים קל וחומר: ומה בנוגע לדבר קטן כמו עלה נדף ישנה השגחה פרטית — בנוגע למין המדבר, איש הישראלי, שומר תומ"צ, על אחת כמה וכמה! אמנם, בנוגע להמאסר (והחופש) של הרבי — לא זו בלבד שאין צורך (לכאורה) בהבנה מיוחדת בענין השגחה פרטית שנתחדשה ע"י

110 בכלל הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר במאסר כמה פעמים (ראה אג"ק שלו ח"ג ס"ע עט ואילך. וש"נ), והמדובר כאן הוא אודות המאסר והחופש די"ב תמוז, שהי' בשנת תרפ"ז.

111 ראה בארוכה קונטרס השגחה פרטית (אג"ק ח"א ע' קסח ואילך). וש"נ.

112 ראה תו"מ — רשימת הימין ע' שיב. וראה גם ברשימת המאסר בהערה (סה"ש תרפ"ז ע' 194. וש"נ). תו"מ ח"א ע' 120.

109 השיחה דלקמן הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (בשנת תשמ"ב), ונדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 157 ואילך, עיי"ש. ולשלימות הענין — כיון שנתגלה לאחרונה סרט ההקלטה ובו ענינים נוספים שלא נכללו בלקו"ש — באה כאן (באופן יוצא מן הכלל) רשימת השיחה כפי שנערכה ע"פ סרט ההקלטה, אלא שהיא, כמובן, הנחה בלתי מוגה (המו"ז?).

שיטת הבעש"ט, אלא עוד זאת, שגם לולי לימוד והבנת הענין דהשגחה פרטית בכלל, יכול וצריך ה' הרבי לסבול את המאסר ע"פ תורה, כי:

מאסרו של הרבי ה' בגלל עבודתו בהרבצת התורה וכו' — עבודה שהי' מוכרח לעשותה כדי למלא שליחותו של הקב"ה בעלמא דינן. ומה גם שעבודה זו אינה לטובת עצמו, אלא לטובת הזולת, ובמילא, אין מקום לחשוש שמא מעורב בזה איזה ענין נוסף כו'.

וכיון שכן, גם לולי הבנת הענין דהשגחה פרטית יכול וצריך לילך לבטח דרכו — משום ש"שלוחי מצוה אינן ניוזקין לא בהליכתן ולא בחזירתן"¹¹³, ובמילא, יכול וצריך להיות סמוך ובטוח שיצא בשלום.

אלא מאי, מצב זה הוא בגדר של מקום סכנה¹¹⁴ — הרי גם במצב כזה פשיטא שהי' צריך להמשיך ולעסוק בעבודתו מבלי להתפעל מגזירת המלכות, כפי שמצינו אצל רבי חנינא בן תרדיון¹¹⁵, ש"אמרו לו .. אי אתה יודע שאומה זו כו' ואתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים (והן גזרו על כך¹¹⁶), אמר לו, מן השמים ירחמו".

ובכל אופן, בין אם הרבי ה' סבור שיצא שלם, ובין אם חשש מההיפך ח"ו — הי' לו לסבול את המאסר; ומהו הביאור בדבריו שאילולא הי' נדבר בהמאמר דר"ה אודות חידושו של הבעש"ט בהענין דהשגחה פרטית — לא רק השגחה פרטית סתם, אלא דוקא החידוש שניתוסף בהבנת הענין דהשגחה פרטית ע"פ שיטת הבעש"ט — לא הי' סובל את המאסר!?

כח. ויש לבאר ענין זה — בהקדמה:

במסירת נפש — ישנם ב' אופנים¹¹⁷: (א) הרצון הוא במעלת המס"נ כשלעצמה, כדברי רבי עקיבא "כל ימי הייתי מצטער .. מתי יבוא לידי ואקיימנו"¹¹⁸, (ב) למעלה מזה — שהרצון הוא (לא בענין המס"נ, כי אם) למלא את שליחותו של הקב"ה, אלא שמצד תוקף הרצון למלא את שליחותו של הקב"ה אין שום דבר מעכבו ("קייץ זאך שטעלט אים ניט אָפּ"), ואינו חושב מה עלול לקרות עמו לאח"ז.

ולכאורה, כיון שהמס"נ של כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה מצד תוקף

(117) ראה סה"מ תרח"צ ע' קע. ה'ש"ת ע'

ו. ע' טו. ע' 30. סה"ש תש"ג ע' 94. שיחת י"ב תמוז תש"ב ס"א (סה"ש תש"ב ע' 154).

תש"ד ס"ט (סה"ש תש"ד ע' 156).

(118) ברכות סא, ב.

(113) פסחים ח, ב. וש"נ.

(114) ראה פסחים שם: "היכא דשכיח

היזיקא שאני".

(115) ע"ז יח, א. וש"נ.

(116) פרש"י שם.

הרצון למלא את שליחותו של הקב"ה מבלי להתפעל משום דבר (כאופן הב') — הי' צ"ל ביכלתו לסבול את המאסר מבלי לחשוב מה יהי' בסופו (אם יצא בשלום או ח"ו כו').

כט. אמנם, כד דייקת שפיר, גם גישה זו (שמצד תוקף הרצון למלא את שליחותו של הקב"ה אינו חושב מה יהי' בסופו) אינה עדיין שלימות העבודה:

כאשר יהודי חושב על עצמו — אלא שהמחשבה על עצמו היא (לא בנוגע לטובת עצמו, כי אם) שהוא צריך למלא שליחותו של הקב"ה — אזי הולך בדרכו מבלי להתפעל משום דבר, וגם כאשר בא לידי נסיון, ממשיך לילך בדרכו — לא בגלל שסומך על נס (על מנת שיעשה לי נס), אלא גם אם לא יהי' נס עושה הוא את שלו; ומה שיהי' אח"כ — אם ינצל ויוכל להמשיך בעבודתו, אם ח"ו לאו — אין זה ענינו, ובלשון חז"ל¹¹⁹ "בהדי כבשי דרחמנא למה לך".

אבל, יהודי צדיק, מנהיג הדור — כ"ק מו"ח אדמו"ר — שחושב (גם) אודות הדור והעולם כולו, בידעו שדור זה מוטל על כתפיו ("דער דור ליגט אויף זיינע פלייצעס"), וצריך להאירו ב"נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר"¹²⁰, שקאי על ה"מאור" שבתורה, פנימיות התורה, זוהי תורת החסידות¹²¹, וצריך לפעול בעולם את יתרון האור מן החושך, להיות בו קרן אורה, זו תורה (ומצוותי); ובידעו מעמד ומצב העולם, שצריכים לשבור ("דורכרעכץ") את ההעלם וההסתר שהי' באותו דור באותה שנה ובאותו מקום, יודע הוא שלצורך זה זקוקים להכחות המיוחדים שניתנו לו,

[ואין זה בסתירה לענין הענווה, כמבואר¹²² בנוגע למ"ש¹²³ "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", שאין לפרש שמשא רבינו לא ידע מעלותיו; משה רבינו הי' חכמה דאצילות, ובמילא ידע כל העילויים שבו, אלא, שידיעה זו לא גרמה אצלו כי אם רגש של ענווה, אבל את המעלות שלו בודאי ידע],

יהודי כזה — אינו יכול להתעלם מכל הנסיונות ולעשות את שלו מבלי לחשוב אודות המשך הדברים, אם ינצל ויוכל להמשיך בעבודתו, או כו' ח"ו, כי, אף שהוא מצדו עשה את שלו ("ער האָט זיינס אָפּגעטאַן,

(119) שם יו"ד, סע"א (לגירסת הע"י).

(120) משלי ו, כג.

(121) קונטרס עץ החיים ספט"ו.

(122) סה"מ תשי"י ע' 236. וראה לקו"ש

ח"ג ע' 30 ואילך. וש"נ.

(123) בעלותך יב, ג.

ובמילא קען ער זיך לייגן שלאָפֿן" (...), ו"בהדי כבשי דרחמנא למה לך", הרי, צריכים לחשוב (גם) אודות המשך העבודה בהדור והעולם כולו!

ל. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹²⁴ אודות עובדה שהיתה באסיפת הרבנים בפטרבורג — בהשתתפותו של אביו, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וכן הגאון ר' חיים מבריסק, שהיו ממנהיגי האסיפה — בקשר לדרישת הממשלה שכל הרבנים צריכים לרכוש כמות מסוימת של ידיעות בלימודי חול, ומנהיגי הדור התנגדו לכך.

מפני כמה טעמים עמדה הממשלה בתוקף על רצונה לקבוע חוק כזה, עד כדי כך, שלקראת האסיפה האחרונה של הרבנים, נתקבלה ידיעה משר הפנים שאם הרבנים לא יסירו את התנגדותם לדרישת הממשלה, יעשו פרעות ("פוגרומים") ביהודים במאה ואחת עיירות ברחבי המדינה.

לקראת סיום האסיפה — לאחר דבריהם של כמה רבנים, גם הגאון ר' חיים מבריסק, שהביעו דעתם נגד דרישת הממשלה, אבל דבריהם נאמרו בניחותא ("עס האָט זיך אַלץ גערעדט אַזוי בניחותא") — ביקש אדנ"ע את רשות הדיבור, ועמד והכריז בהתרגשות — אותם דברים שעליהם חזר כ"ק מו"ח אדמו"ר לאחר מאסרו, טרם צאתו לעיר גלותו — לא מרצוננו גלינו כו' רק הגוף הוא בגלות, אבל הנשמה אינה בגלות, ואף א' אינו בעה"ב על הנשמה וכו' (כפי שכבר נדפס הלשון בדיוק¹²⁵), ובמילא — סיים כ"ק אדנ"ע — אסור בשום אופן לקבל את הגזירה, וסיים "מיט אַ האַרציקן וואָרט" ונפל בהתעלפות...

לאחרי שהוציאוהו מהאסיפה, הגיעה מיד פקודה מהממשלה — שנודע לה ממהלך האסיפה — להעמיד שומר על פתח חדרו בהמלון, ולהודיעו שהוא אסיר (מאסר-בית).

בינתיים הגיע הגאון ר' חיים מבריסק לבקר ולדרוש בשלומו של כ"ק אדנ"ע, ומצאו יושב ובוכה. ואמר לו: ליובאָוויטשער רבי, הרי עשינו כל אשר ביכלתנו? ... עכשיו צריכים לסמוך על הקב"ה!

על כך השיב לו כ"ק אדנ"ע — סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר — ע"פ משל מהחילוק שבין פקיד ("אַן אָנגעשטעלטער") לבעל-הבית: פקיד — גם אם הוא מסור להעסק בלב שלם באמת לאמיתו, ובמשך כל היום כשנמצא בהעסק עובד ומתייגע בכל כחות נפשו, ובזמנים שהעסק נמצא

(124) ראה גם סה"ש תשי"ב ע' 111 ואילך. בתחלתו (סה"מ קונטרסים ח"א קעה, ב).
 (125) בקונטרס י"ב-ייג תמוז תרצ"א ולאח"יז בסה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

בקשיים מוסיף ביגיעתו ועושה כל אשר ביכלתו, הרי, לאחרי שאין עוד מה לעשות, שב לביתו והולך לישון, וישן במנוחה, כיון שסוכ"ס אינו אלא פקיד בעסק ששייך למישהו אחר; אבל בעה"ב — נוסף לכך שבמשך כל היום כולו עובד בכל כחו [שבזה יכול גם הפקיד להשתוות אליו, שכל היום מתרוצצים ומתייגעים בכל כחות נפשם שניהם בשוה], הרי, גם לאחרי ששב לביתו, ויודע את החשבון שעשה כל אשר ביכלתו, ויותר מזה אינו יכול לעשות מאומה — אעפ"כ, לישון, אינו יכול, כיון שנוגע לו העסק שלו!...

לא. ועד"ז בנוגע לענינו:

כ"ק¹⁰ מו"ח אדמו"ר לא חשב רק על חובתו למלא תפקידו ושליחותו, שהוא צריך לעשות כל מה שביכלתו לעשות, ומה שאין ביכלתו לעשות, אין זה באשמתו, ו"אונס רחמנא פטריי"¹²⁶, — חשבון זה שייך לשכר ועונש (אם הוא אשם או לא), ואילו הוא, מה נוגע לו שכר ועונש, בה בשעה שלגמרי לא נוגע לו כללות הענין דעל מנת לקבל פרס או שלא על מנת לקבל פרס?!...

כל רצונו ורצונו וחפצו ומגמתו — שיבוא הזמן עליו נאמר¹²⁷ "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד" למטה מעשרה טפחים,

ובמילא, כשרואה שיש על זה מניעה ועיכוב, הרי, אף שהוא מצדו לא התפעל מזה, ועשה כל אשר ביכלתו, עד כדי מסירת־נפש, מ"מ, כשתופס ("ווען ער גיט זיך אַ כאַפּ") שצעד זה (להמשיך בעבודתו גם אם יאסרוהו כו') עלול לגרום לכך שלאחרי כן יקחוהו לגמרי ("מ'וועט אים צונעמען") ובכך מסתיימת עבודתו ("דערמיט ענדיקט זיך זיין אַרבעט") ח"ו, ובמילא, יכול להתעכב היעוד ד"ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד" לרגע מיותר... ובמילא תתעכב שכינתא בגלותא... לרגע מיותר, ויתעכב עם ישראל בגלות לרגע מיותר, ויתעכב התורה ומצוות בגלות לרגע מיותר, וכל הענינים שצריך משיח להביא עמו ("וואָס משיח דאַרף מיט זיך בריינגען") יבואו באיחור של רגע אחד — כיצד יכול לוותר על כך?!...

יכולים אמנם לטעון שהוא צריך לעשות את שלו ללא חשבונות, דממה־נפשך: כיון שהעבודה שלו היא כפי רצון התורה — יש לו

(127) זכרי' יד, ט.

(126) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

הבטחה ש"שלוחי מצוה אינן ניזוקין", ואם משום שזה מקום סכנה ולפעמים עלול לקרות משהו ("עס קען אַמאַל יע פאַסירן") – גם לא איכפת לו, שכן, מה נוגע לו המציאות שלו ("וואָס איז אים זיך נוגע")? ...!

אבל, לאמיתו של דבר – היא הנותנת – מצד זה שלא נוגע לו המציאות שלו ("אים איז זיך ניט נוגע"), נוגע לו שהעולם יהי' מה שהוא באמת – "איין¹²⁸ עוד מלבדו" ... (כפי שיתגלה בפועל בביאת המשיח, כאמור, "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"), ובמילא, אינו יכול לסבול את המחשבה שיתכן שהמאסר יביא לידי כך שתסתיים עבודתו ח"ו, וכתוצאה מזה תתעכב ביאת המשיח (וכל השייך לזה) רגע נוסף!

לב. ויש להוסיף בזה:

איתא בגמרא¹²⁹ "מפני מה נתאווה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפרי' הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי".

ומבואר בחסידות¹³⁰ דיוק הלשון "שיתקיימו כולן על ידי" (ולא שאקיים את כולן) – שרצונו הי' (לא רק שהוא יקיים את המצוות, אלא) שהמצוות דארץ ישראל ייעשו כפי שמשם רבינו יכול לעשותם ("זיי זאָלן זיך טאָן אַזוי ווי משה רבינו קען זיי טאָן") – באופן נעלה יותר, שלא בערך, לגבי אופן עשייתם ע"י מישהו אחר – שעל ידו יהי' להם קיום.

ועד"ז בנדו"ד – בנוגע להמעמד ומצב בשנת פ"ז:

כ"ק מו"ח אדמו"ר ידע אמנם שאפילו אם בעקבות המאסר תסתיים עבודתו ח"ו, יהי' המשך העבודה מכאן ולהבא, בשנת פ"ח, וכן הלאה, ע"י מישהו אחר ... אבל, באותה מדה ידע גם שבמקרה כזה תהי' העבודה רק כפי שמישהו אחר יכול לעשות, תמורת זה שהיתה יכולה להעשות ע"י משה שבדור ... באופן "שיתקיימו על ידי" ...

לג. ולכן, הדבר היחידי שנתן לו את הכח לעבור ולסבול את המאסר (ע"י שלילת החשש האמור), הוא, הדיבור בהמאמר דר"ה ע"ד הענין דהשגחה פרטית כפי שיטת הבעש"ט:

130) ראה לקו"ת דרושי סוכות פא, סע"ב ואילך. אוה"ת ואתחנן ע' צג.

128) ואתחנן ד, לה.
129) סוטה יד, א.

העובדה שבראש השנה הזמין לו הקב"ה "אַרְיִינוּזָאָגֶן" בהמאמר ע"ד הענין דהשגחה פרטית ע"פ שיטת הבעש"ט, — שבזה מודגש שכל פרטי המאורעות בקשר להמאסר הם בהשגחה פרטית כפי שיטת הבעש"ט דוקא, שהוא (הבעש"ט) זה ששמע ממשיח החידוש דהפצת המעיינות חוצה, שבזה תלוי' ביאת המשיח¹³¹ — נתנה לו את הכחות לעבור ולסבול ולא להתפעל מן המאסר — כיון שיודע שיצא משם שלם ("מ'וועט אַרויס גאַנץ"), לא בגלל שהוא רוצה להשאר שלם, אלא בגלל שבזה תלוי' שלימות העבודה להביא את המשיח, עי"ז "שיתקיימו על ידי".

וכח זה ניתן לו, כאמור, באמירת המאמר דראש השנה, ה"ראש"¹³² דכל השנה כולה¹³³.

* * *

לד. בהמשך להמוזכר לעיל (סל"ב) אודות רצונו של משה רבינו, אתפשטותא דמשה בכל דרא¹³⁴, כ"ק מו"ח אדמו"ר, "שיתקיימו כולן על ידי" — הרי, מצד הגוף, עיני בשר, וכל עניני גשמיות וחומריות, יש נתנית מקום לחשוב שנעשה שינוי וחלישות בענין זה [במכ"ש וק"ו מהסיפור עם תלמידי הבעש"ט שהסבירו להם שמצד הגוף יש נתנית מקום להרהור אחר רבו ח'¹³⁵], שאינו דומה ה"שיתקיימו על ידי" עכשיו — לאחרי יו"ד שבט תש"י — ל"שיתקיימו על ידי" שהי' לפני'ז, בחיים חיותו בעלמא דין.

על כך אומרים לנו — שזהו ענין של נסיון:

נסיון — הוא העלם והסתר, מניעה ועיכוב, ולא עוד אלא שאפילו הניצוץ האלקי שבו אינו מאיר, ונעשה חושך, ועד ש"חתיכה עצמה נעשית נבילה" (כנ"ל ס"י), אבל אעפ"כ — כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר¹³⁶ — ניתן לנו הכח להכיר את האמת שזהו נסיון בלבד, ומבאר, שזהו היתרון בגלות זה האחרון על גלות מצרים, שבגלות מצרים נאמר¹³⁷

(134) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(135) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ריש ע' תנה. וש"נ.

(136) ד"ה נתת ליראיך הנ"ל (ס"ה) — סה"מ תשי"א ע' 289.

(137) וארא ו, ט.

(131) אגה"ק דהבעש"ט — כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

(132) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו.

(133) כאן יש הפסק בסרט ההקלטה, ולאח"ז מתחילה שיחה הבאה, ולא ברור אם בכך נסתיימה השיחה, או שהמשכה חסר בסרט ההקלטה (המור"2).

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", ואילו בגלות זה האחרון ניתן הכח והעזו להכיר את האמת שזהו נסיון בלבד, ובמילא, אין זה צריך לבלבל לעבודה.

ועד"ז בנוגע לענינו:

אע"פ שיודעים שזהו העלם והסתר, מניעה ועיכוב, מ"מ, צריך להיות ה"שמעו אל משה" — השמיעה לאתפשטותא דמשה שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר — באותו אופן כמו שהי' קודם!

ואדרבה: את הנסיון גופא צריכים לנצל להוסיף כח — שע"ז יתעורר הביטול עצמי, וגם (כיון שאין זה מספיק עדיין) התוקף עצמי, שלא להתפעל משום דבר, ולמלא ולהשלים את השליחות שהוטלה עלינו, וכיון שתובעים זאת, בודאי ישנו הכח שלא להתפעל, אלא למלא ולהשלים את כל הענינים שהרבי רצה שנמלא ונשלים.

ואז, אפילו אם לא יהיו פני הדברים כפי שהי' יכול להיות אילו היו נעשים ע"י הרבי בעצמו ("יתקיימו על ידי") — הרי, לכל לראש, "שלוחו של אדם כמותו"¹³⁸, ונוסף לזה, בשליחות גופא יכול להיות האופן הכי נעלה — למעלה מגדר של שליחות — שאינו רק "שליח", אלא נעשה האדון עצמו!

*

לה. וכאן המקום לבאר המדובר בהתוועדות דיו"ד שבט¹³⁹ בענין "שלש¹⁴⁰ מפתחות (ש)לא נמסרו לשליח (אחד ביחד¹⁴¹) של חי' ושל גשמים ושל תחיית המתים" — שכן, הגיעתני שמועה שמקשים קושיא על הדברים שנאמרו בהתוועדות הנ"ל:

בנוגע לאליהו הנביא — איתא בגמרא¹⁴² שלא נמסר לו אלא מפתח אחד: "ויאמר אליהו .. חי ה' אלקי ישראל גו' אם יהי' השנים האלה (שלש שנים¹⁴³) טל ומטר וגו'¹⁴⁴, בעי רחמי, והבו לי אקלידא דמטרא (מפתח של מטר) .. ויהי מקץ הימים וייבש הנחל כי לא הי' גשם בארץ¹⁴⁵, כיון דחזא (הקב"ה) דאיכא צערא בעלמא, כתיב¹⁴⁶ ויהי דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה (לגלגל הדבר שיחזיר לו מפתח של מטר,

סע"א ואילך.

(138) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

(143) ראה מלכים-א יח, א.

(139) בתחלתה (תו"מ ח"ב ע' 204).

(144) שם יז, א.

(140) ריש מס' תענית.

(145) שם, ז.

(141) פרש"י שם.

(146) שם, ח"ט.

(142) סנהדרין בסופה (ובפרש"י) — קיג,

כדקא מפרש ואזיל), וכתיב¹⁴⁷ ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית, בעא רחמי למיתן לי' אקלידא דתחיית המתים, אמרי לי', שלש מפתחות לא נמסרו לשליח של חי' ושל גשמים ושל תחיית המתים (וקאמר הקב"ה לאליהו אותם ג' מפתחות .. לא מניתי שליח עליהם אלא אותך שעשיתי ממונה על אחת מהם, ועתה תשאל מפתח שני), יאמרו שתיים ביד תלמיד ואחת ביד הרב, אייתי הא ושקיל האי".

ואעפ"כ, נאמר בהתוועדות הנ"ל, שמצינו אצל צדיקים שנמסר להם יותר ממפתח אחד, שכן, באותו זמן של "יחידות", בבת אחת, היו פועלים: עבור יהודי אחד — ענין של "חי", עבור יהודי שני — ענין של "גשמים", ועבור יהודי שלישי — ענין של "תחיית המתים", כך, שהיו בידם — בבת אחת — שתיים או שלש מפתחות!

— למשמע דברים אלה, כמובן, יצאה אש ("עס איז אַרויס אַ פיער")! ...

חשבתי שהאש יצאה על כך שהדברים שנאמרו הם היפך המפורש בגמרא שלא יתכן שיהיו "שתיים ביד תלמיד ואחת ביד הרב", אבל, שומע הנני שלא זו היא סיבת הקפידא, כי אם, שיצאו להגן על כבודו של אליהו הנביא ("מ'האָט זיך אָנגענומען פאַר אליהו הנביא'ס כבוד")... היתכן לומר על צדיק שהוא גדול יותר מאליהו הנביא!?

— זה שהדברים הם (לכאורה) היפך הגמרא, לא איכפת לאף אחד; אבל לפגום ח"ו בכבודו של אליהו הנביא ולומר על צדיק שהוא למעלה ממנו — על זה נעשה רוגז: היתכן לומר כן! ...!

לו. והמענה — לכל לראש — על הקושיא שנשאלה בנוגע לכבודו של אליהו הנביא:

בדרושי חסידות¹⁴⁸ מובא המשל — שמקורו במדרש¹⁴⁹ — מב' דברים שאחד מהם משמש ושומר להשני, הרי בודאי שהמשתמש והנשמר גדול מהמשמש והשומר. ובלשון המדרש¹⁵⁰ "מי גדול השומר או הנשמר .. הנשמר גדול מן השומר" (שהשומר משמש ועובד להנשמר). ובנוגע לעניננו:

אודות אליהו הנביא — מצינו שענינו לילך בשליחות לרבנן, צדיקים, כדי להודיע להם מה נעשה למעלה, וכיו"ב. ומזה גופא ראי'

(149) ראה בר"ר ס"פ וישלח (ספפ"ג):

(147) שם, יז.

"התבן והקש והמוץ כו' אמרו החטים כו'".

(148) ראה המשך מים רבים תרל"ו

(150) בר"ר פע"ח, א (ובפי' מהרז"ו).

פקס"א. סה"מ ה'ש"ת ע' 55. ועוד.

שיש אפשרות שיהודי צדיק בהיותו כאן למטה, יכול להיות במעמד ומצב כזה שהוא משתמש בשירותיו של אליהו הנביא!

זהו איפוא המענה בנוגע לכבודו של אליהו הנביא — (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בדרך צחות:) על אף שבכלל צריכים להזהר שלא לפגוע ("ניט טשעפען זיך") באליהו הנביא, שהרי איתא בגמרא¹⁴² ש"אליהו קפדן". — [נמצאים כאן כהנים, שגם עליהם נאמר¹⁵¹ ש"קפדי טובא", ובודאי לא יקפידו על כך ("זיי וועלן ניט האָבן קיין פאַראיבל"), ומה גם שאומרים זאת בהתוועדות, לאחר אמירת לחיים על משקה וכו'¹⁵², הרי בודאי שכל הענינים יעברו בשלום ("אָדורכגיין גלאַטיק")].

לז. ובנוגע לשאלה העיקרית מדברי הגמרא — איך אפשר לומר שלצדיקים ניתן יותר ממתח אחד, היפך דברי הגמרא "יאמרו שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב" — הנה:

דברי הגמרא שלא יתכן שיהיו "שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב" — נאמרו בנוגע למסירת המפתחות ביד תלמיד בתור שליח, אשר, לאחר כל העילויים של שליח, ועד ש"שלוחו של אדם כמותו", ה"ז רק "כמותו", כמו המשלח, ולא מציאות המשלח בעצמו [ולכן יש ענינים שהשליח אינו יכול לעשות עבור המשלח, כמו, מצוות שבגופו¹⁵³, הפרת נדרים¹⁵⁴, וכיו"ב, שצריכים להעשות ע"י האדם עצמו, ולא ע"י שליח, שמזה מובן שההשוואה ("שלוחו של אדם) כמותו" היא בהגבלה], ובמילא, כשנותנים מלמעלה מפתח ביד שליח, אין נותנים בידו יותר ממתח אחד, שלא יהי' היפך הכבוד כלפי מעלה ש"יאמרו שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב";

אבל כאשר כל ג' המפתחות נמצאים בידו של הקב"ה, אלא שרצונו של הקב"ה לעשות פעולות אלה (של חי', גשמים ותחיית המתים) באמצעות איזה דבר [לא בתור שליח, אלא הקב"ה בעצמו עושה הפעולה באמצעות דבר זה] — ע"י צדיק, ע"י מלאך, או ע"י דבר הדומם — פשיטא שיכולה להיות גם פעולת שתים או שלש מפתחות בבת אחת, כיון שאין כאן מסירת מפתח ביד התלמיד (שאז לא יתכן שיהיו "שתים ביד התלמיד ואחת ביד הרב"), אלא כל שלשת המפתחות הם ביד הרב, ונעשים על ידו.

153) ראה תוס' רי"ד קידושין מא, א.

הובא בקצה"ח חו"מ רסקפ"ה.

154) ראה נדרים עב, סע"ב. רמב"ם הל'

נדרים פ"ג ה"ט. טוש"ע יו"ד סרל"ד ס"ל.

151) ב"ב קס, ב.

152) ראה גם שיחת ש"פ וארא סוס"י

(תו"מ ח"ב ע' 186).

לח. וביאור הענין:

מבואר בחסידות¹⁵⁵ הטעם לכך שהחיוב דמס"נ הוא רק אצל נש"י להקב"ה, ולא אצל בן לאב, אף שנש"י והקב"ה הם כמו בן ואב, כמ"ש¹⁵⁶ "בנים אתם לה' אלקיכם" — משום שאצל בן ואב, עם היות ש"ברא כרעא דאבוה"¹⁵⁷, חלק ממוח האב¹⁵⁸, מ"מ, נפרד ממנו אח"כ ונעשה מציאות בפ"ע, משא"כ אצל נש"י והקב"ה, "בנים אתם לה' אלקיכם", גם לאחר התלבשות הנשמה בגוף, ה"ה חלק מחכמתו ית', וכיון שהוא וחכמתו אחד, נמצא שנש"י והקב"ה הם חד ממשי.

וענין זה מודגש בגלוי אצל צדיקים הגדולים — שעבודתם היא באופן של "עבד פשוט" ו"עבד נאמן"¹⁵⁹, שהוא לעצמו אינו מציאות כלל, וכל מציאותו היא מציאות האדון, ועד כדי כך, שמצד עצמו אין לו תענוג בעבודתו לגמרי, ואעפ"כ עושה עבודתו בתענוג היותר גדול, בגלל שזהו תענוג האדון, היינו, שהתענוג שלו הוא תענוג האדון, וכל מציאותו היא מציאות האדון.

ועפ"ז מבואר בחסידות¹⁶⁰ מ"ש רשב"י על עצמו "ראיתי בני עלי' והן מועטין כו' אם שנים הן אני ובני הן"¹⁶¹, וכן אמר "אנא סימנא בעלמא"¹⁶², ור' יהודה אמר עליו "מאן פני האדון הוי' דא רשב"י"¹⁶³ — דלכאורה, כיון שרשב"י הוא נברא, איך אפשר לומר עליו "האדון הוי'" — משום שרשב"י ה' "העבד נאמן" וה"עבד פשוט", שלעצמו לא ה' מציאות כלל, וכל מציאותו לא היתה אלא מציאות האדון, ובמילא, התענוג שלו הוא תענוג האדון, וכל פעולותיו הם פעולות שנעשות ע"י יד האדון — "האדון הוי'":

לט. עפ"ז מובן איך יתכן שצדיקים יפעלו בכל ג' הענינים הקשורים עם ח' גשמים ותחיית המתים בבת אחת:

המדובר הוא אודות צדיקים שנמצאים במעמד ומצב ד"אנכי עומד בין הוי' וביניכם"¹⁶⁴, ממוצע המחבר¹⁶⁵, וכשנכנסים אליהם ל"יחידות", מקבלים המענה שנותן הקב"ה ("דער ענטפער וואָס דער אויבערשטער גיט

(160) סה"מ תקס"ד ע' קו. תרנ"ה ע' נב ואילך. פרת"ס ע' ר ואילך. תרפ"ז ע' קב ואילך. תרפ"ח ע' מג.
(161) סוכה מה, ב.
(162) זח"א רכה, א.
(163) זח"ב לח, א.
(164) ואתחנן ה, ה.
(165) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

(155) ראה לקו"ת דרושי ר"ה סב, ד.
(156) פ' ראה יד, א.
(157) ע"ה שכ"ג פ"א. יונת אלם רפ"ב.
וראה עירובין ע, ב. תוד"ה מקמי — יבמות ג, א. פרש"י ד"ה כבעל — כתובות צב, א.
(158) ראה תניא פ"ב.
(159) ראה המשך תרס"ו ע' שח ואילך.

אַרְיִין) בנשמתו של הצדיק, וכפי שהרבי אמר פעם שהמענה ביחידות הוא מיחידה שבנפש ("דאָס ענטפערט יחידה שבנפש...") — ועל שם זה נקראת הכניסה אל הרבי בשם "יחידות", כיון שהמענה הוא מבחי' היחידה¹⁶⁶ — שנקראת "יחידה" ע"ש שמקבלת מ"ניצוץ קטן מאד שהוא בחינת אלקות" הנקרא "יחיד", "כי היא רק תשוקתה ליחידו של עולם בלבד"¹⁶⁷, "חבוקה ודבוקה כך"¹⁶⁸, בעצמותו ית'.

ובמילא, כשנכנסים ל"יחידות" בנוגע לענין הקשור עם מפתח של חי', מפתח של גשמים ומפתח של תחיית המתים — הרי, כיון שזה שיושב ועונה על ה"יחידות" הוא יחידה שבנפש ש"חבוקה ודבוקה בך", נותנים בידו כל ג' המפתחות ("טאָמער דאָרף מען האָבן אַלע דריי שליסלאַך, האָט ער אַלע דריי שליסלאַך"...), ופותחים לפניו את כל השערים בבת אחת, ללא הגבלות כלל, כיון ש"בכל ביתי נאמן הוא"¹⁶⁹, "כברא יחידאי דחפיש בגניזו"¹⁷⁰, ואעפ"כ אין זה באופן ששלש מפתחות ביד התלמיד ואף אחד ביד הרב, אלא אדרבה: כל ג' המפתחות הם בידו של הרב, כיון שכל מציאותו אינה אלא מציאות הרב!

מ. אמנם, עפ"ז נשאלת השאלה לאיך גיסא: וכי אליהו הנביא לא הי' בדרגא נעלית כזו?!
והמענה לזה:

אילו הי' מפתח של גשמים ביד אליהו הנביא לטובה (להוריד גשמים) — בודאי יכול הי' להחזיק בידו גם שאר המפתחות באופן שנמצאים כולם בידו של הקב"ה, כיון שמציאותו היא מציאות האדון, ופעולותיו הם פעולות האדון, שעושה זאת בשם הוי' הדובר בו, וכדאיתא בקונטרס אחרון¹⁷¹ "שכל מלאך שהוא שליח מלמעלה אזי נקרא בשם הוי' ממש"; אבל כיון שאליהו הנביא ביקש מפתח של גשמים בשביל היפך הטובה, למנוע ירידת גשמים במשך שלש שנים — אי אפשר לומר שהחזקת מפתח של גשמים בידו של אליהו היתה באופן שידו היא יד האדון, שאז לא היתה יכולה להיות פעולה של היפך הטוב, מפני ש"מפי עליון לא תצא הרעות"¹⁷², ו"אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה"¹⁷³,

169) בהעלותך יב, ז.
170) ראה זח"ג קיא, ב. קיב, א.
171) בתניא קנט, רע"א.
172) איכה ג, לח.
173) ב"ר פ"ג, ו.

166) ראה גם תו"מ סה"מ כסלו ע' ו.
לקו"ש ח"ל ע' 25. שיחת י"ב תמוז דאשתקד
בסופה (תו"מ ח"א ע' 139). וש"נ.
167) לקו"ת ראה כה, א.
168) נוסח הושענות דיום ג' דחגה"ס.
וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 147. ובכ"מ.

ועכצ"ל, שהחזקת מפתח של גשמים ביד אליהו היתה בתור תלמיד — תלמיד שצריך לשמור על כבוד הרב, שלכן הי' לו להשתדל שלא ירדו גשמים במשך שלש שנים, בתור עונש על חטא ע"ז.

וכיון ש"תלמיד" הוא מציאות בפ"ע ממציאות הרב — ואין זה אפילו כמו בן ואב, שהרי הרב אינו יוצר ("ער מאכט ניט אויף") את מהות התלמיד, אלא רק מעבד ומפתח את החושים והכחות של התלמיד, אבל מהותו של התלמיד מוכרחת להיות כבר מקודם לכן, וכמאמר העולם¹⁷⁴ "אַ קאַפּ קען מען ניט אַרויפשטעלן" — הרי, בתור תלמיד לא הי' יכול להחזיק יותר ממפתח אחד, כיון ש"יאמרו שתים ביד תלמיד ואחת ביד הרב".

משא"כ בשעה שאלהו הנביא עשה ענינים אחרים, ענינים של טובה — הרי, להיותו במעמד ומצב שעבודתו היא עבודה של "עבד נאמן" ו"עבד פשוט" שכל מציאותו היא מציאות האדון, יכולים להיות בידו כל ג' המפתחות.

מא. ועד"ז בנוגע לעניננו:

כאשר יוצאים לקיים את השליחות של הקב"ה שגילה דברו ע"י עבדיו הנביאים, אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא, ע"י מנהיג ונשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ורוצים למלא ולהשלים כל עניניו ע"פ רצונו — מבטיח הרבי שישנם כל הכחות וכל הענינים הדרושים לכך, ואין שום העלמות והסתרים, וכאמור, כשיש צורך בשלש המפתחות, ישנם גם שלש המפתחות ברשותם.

ויש להמליץ על זה לשון הגמרא¹⁷⁵ "כל העוסק בבנין מתמסכן": "העוסק בבנין" — הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהעמיד את כולנו לבנות ה"בנין" ד"בית המקדש", "ועשו לי מקדש"¹⁷⁶, כדי שבו תהי' השראת השכינה, "ושכנתי בתוכם"¹⁷⁶, ועד להשראת "עיקר שכינה" ("עיקר שכינה בתחתונים היתה"¹⁷⁷), כמשנ"ת בהמאמר¹⁷⁸ ש"עיקר שכינה" קאי על מהות ועצמות א"ס ב"ה.

ו"מתמסכן" — שהפירוש הפשוט בזה הוא מפני שמשקיע בהבנין

(174) הובא בדרמ"צ ג, א. סה"מ תרנ"ט
 ע' ג. המשך תרס"ו ע' קעג. ובכ"מ.
 (175) יבמות סג, א. וש"נ. וראה גם אג"ק
 אדמו"ר מוהר"י"צ ח"ב ס"ע שפה ואילך.
 (176) תרומה כה, ח.
 (177) ב"ר פי"ט, ז. וש"נ.
 (178) ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט פ"א
 (תו"מ ח"ב ע' 193 ואילך. תו"מ סה"מ שבט
 ע' רסג).

כל כחותיו, ובמילא, כל זמן שנשאר איזה כח שלא מנוצל, אי אפשר לומר עליו "מתמסקן" — היינו, שהרבי נתן לנו, לכל המקושרים אליו, את כל הכחות שהיו לו בחיים חיותו בעלמא דין, ועכשיו (לאחרי ההסתלקות) ניתוסף בזה "יתיר מבחיוהי"¹⁷⁹, ואין שום הגבלות כלל, כאמור, שישנם אפילו שלש המפתחות, כך, שבודאי יכולים למלא ולהשלים כל הענינים בעלמא דין.

ועבודה זו תהי' ההקדמה וההכנה לקבלת גילוי פני המשיח במהרה בימינו ממש — שהרבי יוציאנו מהגלות, ויוליכנו לגאולה שלימה ואמיתית, במהרה בימינו ממש.

* * *

מב. [לקראת סיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
עדיין לא התפללו תפלת מעריב, ואף ש"רבים מדכרי אהדדי"¹⁷⁹, הרי השעה מתאחרת, ויש להתחיל לחשוש מהתחלת הזמן של עלות השחר, כמובא בסידור¹⁸⁰, ובמילא, יש לסיים את ההתוועדות.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם שלא מסיימים התוועדות, אלא עושים הפסקה עד להתוועדות הבאה¹⁸¹.

ולכן, אתן עכשיו "לחיים" לכל אלה שירצו, ואח"כ יברכו ברכה אחרונה, ואח"כ ינגנו "כי בשמחה תצאו", ואח"כ יתפללו מעריב.

כל אלה שירצו ליקח "לחיים" — יגשו מצד זה ויצאו מצד השני (כ"ק אדמו"ר שליט"א הראה בידו הק), ויגשו אחד אחד, וכך יוכלו כולם לקבל, ומסתמא יספיק המשקה עבור כולם, ולא יצטרכו להדחף. — מצינו אמנם ש"אגרא דכלה דוחקא"¹⁸², אבל, כיון שהעבודה צריכה להיות "כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס"⁹⁵, במילא, יהי' קצת פחות "אגרא דכלה", ולא ידחפו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק משקה לכל הנאספים שיחיו, ולכו"כ נתן ב"פ, גם עבור המשפחה, ולכמה נתן גם מזונות, וכן נתן ריבוי ברכות, ודיבר גם ענינים פרטיים, ומהם:]

לא' אמר: עליך לחזור דא"ח ברבים, אתה ואחיך, שבת א' — אתה, ושבת א' — אחיך.

(180) לפני ספירת העומר.
(181) ראה גם תו"מ ח"א ע' 173.
(182) ברכות ו, ב.

(179) לשון חז"ל — שבת קמו, ריש ע"ב.
וראה תו"מ — רשימת היוםנ' ע' שלב. סה"ש
תשי"א ס"ע 119 ואילך ובהערה 10 שם. וש"נ.

וכדי להתרגל בכך — עליך לעשות כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸³ אודות אדמו"ר מהר"ש, שבחיי הצ"צ הי' חוזר המאמר לפני הרשב"ץ, לאחר שהי' מעמיד כסאות, ואומר, זה הרד"צ, וזה חסיד פלוני כו'. וכך תעשה גם אתה: תעמיד כסאות ותחזור דא"ח, אבל לא לפני "הרשב"ץ" ... שכן, לא אתה צריך לחזור לפניו, ולא הוא ירצה לשמוע ממך ... אלא תחזור רק לפני הכסאות; ובשבת שלאח"ז תוכל כבר לחזור לפני הקהל. לא' אמר: עליך לדעת שאתה צריך לפעול על הסביבה. ובאם אינך יכול עדיין לבטא את עצמך בדיבור באופן של הסברה, עליך להכריז — כפי שהי' מתבטא א' מגדולי החסידים של כ"ק אדנ"ע¹⁸⁴ (בנוגע לענין שלא הי' מבינו לאשורו) — "אזוי אזוי איז דער ענין"!

לא' מתלמידי האדמו"ר מקלויזנבורג, אמר, שימסור לו משמו ברכה — באמרו "אל תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך"¹⁸⁵ — שיברכהו השי"ת להעמיד תלמידים שיאירו ב"נר מצוה ותורה אור"¹⁸⁶ ו"מאור" שבתורה¹⁸⁷. לא' נתן מזונות עבור חותנו, ואמר שימסור לו, שאיתא בירושלמי¹⁸⁸ ש"ר יוחנן .. הוה מלקט פירורין" — שיריים — מסעודת מצוה, ובפרט בנרוד, שזוהי חגיגה שהשתתפו בה כמה אלפים מבני". וכן נתן לו מזונות עבור א' משיבת ר' חיים ברלין [באמרו, שיהי' זה "בסוד" (בשאלו אותו אם הוא "בעל סוד"), ובאופן שאח"כ הנה גם הוא בעצמו ישכח מזה...], בצירוף ברכתו בחינוך וגידול תלמידיו.

במהלך חלוקת המשקה הפסיק כ"ק אדמו"ר שליט"א ג"פ, וצוה לבגן: בפעם הא' — "והריקותי לכם ברכה", בפעם הב' — "קול דודי"¹⁸⁹, ובפעם הג' — "קול ביער".

שהקהל מבלבלים סדר הניגון (וכוונתו היתה שהנ"ל ישתתף בהניגון). — וגם לפני כן, במהלך ההתועדות, צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לקרוא אותו, וצוה עליו לשמש מעט את

מצינו לגבי תענית חלוס בשבת, ש"כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו כו" (ברכות לא, ב), ומבואר בזה (סה"מ תרנ"ד ע' 19), דכיון שבשבת מאיר בחי' התענוג, הנה זה שמצטער ויושב בתענית אי אפשר לסבול צער, ולכן קורעין לו גזר דינו, משום שבזמן העונג אי אפשר לסבול הצער.

ובנדוד: היום הוא יום שמחתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובדאי שבעל ההילולא אינו סובל

(183) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קפח. וש"נ.

(184) ראה סה"ש תש"ו ע' 13. וש"נ. וראה גם אנ"ק ח"ה ריש ע' קנה.

(185) ברכות ז, א. וש"נ. (186) משלי ו, ג.

(187) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובקה"ע שם.

(188) מו"ק פ"ב ה"ג.

(189) וקרא לא' הת' שישב "שבעה", ל"ע, בחזר הסמוך*, שיעזור לבגן ניגון זה, באמרו,

(* ב"ב תמוז לאחר תפלת מנחה בעת ניחום אבלים, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

במהלך ההתוועדות צוה לנגן ניגון ה"בינוני" ב"פ. וכן צוה לנגן הניגון "ניע זשוריצקי כלֶאָפּצי".

מג. [לאחרי אמירת ברכה אחרונה, ותפלת מעריב — טרם צאתו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

כאשר¹⁹⁰ כ"ק מו"ח אדמו"ר קיבל הנשיאות מאביו כ"ק אדנ"ע, התנה עמו, שכל הענינים יהיו בחסד וברחמים¹⁹¹.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

קיץ בריא בגשמיות וברוחניות, ושנשמע איש מרעהו בשורות טובות בנוגע להחזקת העבודה של הרבי.

המשיכו להתוועד ("פאַרבריינגט געזונטערהייט"), כאמור, שאין זו אלא הפסקה עד להתוועדות הבאה.

אָ גוטן יום טוב.

החסידים (הרג"ד מפאָהאַר) שנפטרה בתו, רח"ל, וכאשר נכנסו אליו לנחמו וראו שיושב שקוע במחשבותיו, "צוטרָאָגן", היו בטוחים שזהו בגלל המאורע, אך לבסוף הפטיר ואמר: "אָך! ... איזה מאמר ערב ("אָ געשמאַקער מאמר") שמעתי"!

190) ראה שיחת שמח"ת תרצ"ג (נעתק באג"ק ח"ג ע' שנג. וראה תו"מ — רשימת היומן ע' רמב (נעתק ב"היום יום" כ חשוון)). 191) חסר קצת (המור"ל).

המסובים, ובשכר זה יתנו לו "לחיים", ובודאי יתירו זאת הרבנים. וסיפר* אודות א' מגדולי

שביום שמחתו יהי' ענין של אבילות. וכיון שבכל זאת ישנו ענין של אבילות, רח"ל, הנה יום שמחה זה יפעל ביטול הדינים כו' (ע"ד מארז"ל הנ"ל).

וראה גם מכתב ר"ג תמוז שנה זו (אג"ק ח"ד ע' שפא) — לאביו של הת' הנ"ל.

(* ראה גם רשימות דברים (חיסריק) הוצאת תשס"ט ע' 442. וש"נ.)